

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2020

Jindřich Přívratský

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

**Americká mírová iniciativa v izraelsko-palestinském
konfliktu za vlády George W. Bushe**

Bakalářská práce

Autor práce: Jindřich Přívratský

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia Vedoucí práce: Mgr. Jana
Sehnálková, Ph.D.

Rok obhajoby: 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 21. 5. 2020

Jindřich Přívratský

Bibliografický záznam

PŘÍVRATSKÝ, Jindřich. *Americká mírová iniciativa v izraelsko-palestinském konfliktu za vlády George W. Bushe*, Praha, 2020. 52 stran. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Jana Sehnálková Ph.D.

Rozsah práce: 109 144 znaků včetně mezer

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá mírovou iniciativou George W. Bushe v izraelsko-palestinském konfliktu v době jeho vlády v letech 2001 až 2009 a má za cíl odhalit konkrétní příčiny neúspěchu této mírové iniciativy. Pro dosažení cíle používá práce foreign policy analysis. Konkrétní příčiny selhání se práce snaží najít v pěti kapitolách, které analyzují záležitosti spojené s Bushem iniciovaným mírovým procesem. První kapitola se tak zabývá stavem izraelsko-palestinských vztahů na přelomu 20. a 21. století. Druhá kapitola zkoumá Bushovy zahraničně-politické priority před a po událostech 11. září, jak tyto události ovlivnily jeho zahraniční politiku a jakou roli hrál v jeho zahraniční politice izraelsko-palestinský konflikt. Třetí kapitola se zabývá vztahem George W. Bushe s jednotlivými představiteli izraelsko-palestinského konfliktu a vyvážeností těchto vztahů. Čtvrtá kapitola zkoumá koncepci Bushem prosazovaného mírového plánu Road map for peace, který měl konflikt vyřešit, a jeho nedostatky. Pátá kapitola se následně zaměřuje na snahy o implementaci tohoto mírového plánu a přístupem americké, izraelské a palestinské strany k tomuto procesu.

Annotation

This bachelor thesis deals with the peace initiative of George W. Bush in the Israeli-Palestinian conflict during his administration between the years 2001 and 2009 and its main goal is to reveal particular causes of the failure of this peace initiative. To reach its goal the thesis uses foreign policy analysis as a methodology. To find the concrete causes of failure, the thesis analyses issues related to the initiated peace process which are divided into five chapters. The first chapter deals with the status of Israeli-Palestinian relations at the turn of the 20th and 21st century. Second chapter focuses on Bush's foreign policy priorities before and after the events of 11th of September, how these events affected his foreign policy and on the role of Israeli-Palestinian conflict in his foreign policy. The third chapter deals with the relations of George W. Bush and particular actors of the Israeli-Palestinian conflict and with balance of these relations. The fourth chapter scrutinizes the conception and imperfections of the peace plan named Road map for peace promoted by George W. Bush which was supposed to solve the conflict. The fifth chapter then focuses on efforts to implement this peace plan and on the attitude of the US, Israeli and Palestinian side towards the process of implementation.

Klíčová slova

George W. Bush, izraelsko-palestinský konflikt, Izrael, Palestinská samospráva, Road map for peace, druhá intifáda

Keywords

George W. Bush, Israeli-Palestinian conflict, Israel, Palestinian Authority, Road map for peace, Second Intifada

Title/název práce

American peace initiative in the Israeli-Palestinian conflict during the presidency of George W. Bush

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí mé práce paní Mgr. Janě Sehnákové Ph.D. za velmi cenné rady a připomínky k této bakalářské práci.

Obsah

1. Úvod.....	3
1.1 Analýza zdrojů	5
2. Izraelsko-palestinské vztahy na přelomu 20. a 21. století	8
2.1 Stav izraelsko-palestinských vztahů na konci 90. let.....	8
2.2 Druhá intifáda a její vliv na izraelsko-palestinské vztahy	10
3. George W. Bush a jeho zahraničně-politické priority a vztah k izraelsko-palestinskému konfliktu před a po 11. září.....	14
3.1 George W. Bush a jeho vztah k izraelsko-palestinskému konfliktu před 11. zářím ..	14
3.2 Bushova doktrína.....	14
3.3 Role izraelsko-palestinského konfliktu v Bushových plánech pro Blízký východ....	16
4. Bushovy vztahy vůči jednotlivým aktérům	19
4.1 Bushův postoj vůči Jásiru Arafatovi	19
4.2 Bushovy vztahy s Arielem Šaronem	20
5. Road map for peace	23
5.1 Vznik mírového plánu.....	23
5.2 Koncepce Road map for peace.....	24
5.3 Konkrétní problémy Road map for peace	26
6. Implementace mírového plánu.....	28
6.1 První pokus o implementaci plánu	28
6.2 Cesta k Annapolis.....	32
6.3 Konference v Annapolis a následný vývoj.....	37
7. Závěr	40
Summary.....	44
Použitá literatura.....	46

Primární zdroje	46
Sekundární zdroje.....	47
Knižní zdroje.....	47
Akademické články.....	48
Webové stránky	49

1. Úvod

Otázka vyřešení izraelsko-palestinského konfliktu představuje dlouhodobý problém, jak pro jím zasažené hlavní aktéry, tak i pro celou řadu blízkovýchodních států a pro západní svět. Každá z těchto zemí má pro hledání jeho vyřešení svoje důvody, skrze které nicméně často na celý konflikt nazírá, aniž by brala v potaz všechny jeho nuance, jež však v izraelsko-palestinském konfliktu hrají neopomenutelnou roli. A co víc, ať už mají vnější aktéři zájem o vyřešení nebezpečného precedentu pro státy s podobnými etnickými a náboženskými problémy, nebo o odstranění zdroje nestability pro Blízkovýchodní region, jejich angažmá téměř výhradně postrádá vyváženost a ve větší či menší míře straní více jedné nebo druhé straně.

S těmito problémy se potýkaly i mírové snahy iniciované americkým prezidentem Georgem W. Bushem. Ty byly spuštěny navzdory tomu, že se Bush chtěl původně zcela vyhnout politice a prioritám svého předchůdce Billa Clintona, který se v izraelsko-palestinském konfliktu silně angažoval. I po zařazení do Bushova politického programu se však izraelsko-palestinský konflikt stal spíše nástrojem pro řešení agendy vzniklé v důsledku útoků z 11. září, která byla spjatá s Blízkým východem. Po dlouhodobém úsilí Billa Clintona došlo v mírovém procesu k významnému pokroku, jenž nejlépe reprezentují dohody z Osla, a na mírových jednáních v Camp Davidu v roce 2000 byl pak tento pokrok téměř doveden do úspěšného konce. Krátce poté, co Jásir Arafat odmítnul štědrú izraelskou nabídku na palestinský stát, však došlo k rozpoutání druhé intifády, jejíž míra násilí byla nepřijatelná pro státy, které Bush potřeboval pro své zahraničně-politické cíle na Blízkém východě. Celé americké angažmá pak mělo posloužit k demonstraci Bushových tezí o úspěšném vlivu demokracie. Realistický pohled na celý konflikt ale nadále komplikovala Bushova válka proti terorismu a s ní spojený náhled na okolní státy ovlivňovaný jeho úsudkem, zda jeho válku podporují nebo terorismus sami způsobují. K vyřešení konfliktu měla posloužit tzv. Road map for peace, tedy mírový plán sestavený představiteli Evropské Unie, OSN, Ruska a Spojených států. Ten měl probíhající intifádu a předchozí neschopnost vyjednat vznik plnohodnotného palestinského státu vyřešit právě tím, že existující palestinský proto-stát nejprve demokratizuje, čímž ulehčí všechny následující kroky. V tomto ohledu tak mírový plán v podstatě kopíroval jednu z hlavních

Bushových myšlenek na přeměnu Blízkého východu.

Tato práce si klade za cíl odpovědět na otázku, jaké konkrétní příčiny způsobily selhání mírových snah Bushovy administrativy, zejména pak jejího prosazovaného mírového plánu Road map for peace. Hlavní hypotéza práce je taková, že zásadní roli v tomto neúspěchu hrál přístup George W. Bushe k izraelsko-palestinskému konfliktu a jeho aktérům, který nereflektoval jeho konkrétní dobové podmínky.

V rámci výběru metodologického přístupu jsem pro výzkum zvolil foreign policy analysis. Tato metoda umožní zkoumání a analýzu konkrétních rozhodnutí a přístupu administrativy George W. Bushe k jednotlivým aspektům izraelsko-palestinskému konfliktu a jeho hlavním aktérům, tedy Izraele a Palestinské samosprávy. Analyzován bude i přístup k jednotlivým představitelům Izraele a Palestinské samosprávy. Práce bude brát v potaz pouze zahraniční politiku Spojených států a dění v Izraeli a Palestinské samosprávě a pásmu Gazy, kde Palestinská samospráva od roku 2007 po převratu organizovaném hnutím Hamás nevládne. Nebude se tedy zabývat případným vlivem arabských nebo evropských států na neúspěch mírových snah. Stejně tak nebude brán v potaz případný vliv nevládních organizací, které nemají původ v Izraeli, Izraelem okupovaných územích a Palestinské samosprávě nebo Spojených státech. Vliv těchto zemí nebo nevládních organizací na neúspěch Bushovy mírové iniciativy se rozhodně nedá vyloučit, nicméně není předmětem této práce.

Důležitou roli v celé Bushově mírové iniciativě hrál i plán nazvaný Road map for peace. Jeho název by se dal přeložit jako Cestovní mapa k míru, nicméně v celé práci bude pro větší obeznamenost používán originální název, a to buď ve své celé formě Road map for peace nebo zkrácené formě Road map.

První kapitola práce – Izraelsko-palestinské vztahy na přelomu 20. a 21. století – nejprve zařazuje hlavní téma práce – Bushovu mírovou iniciativu a příčiny jejího neúspěchu – do širšího kontextu. K tomu je nutné aspoň minimálně prozkoumat doznívající mírovou iniciativu Bushova předchůdce Billa Clintona na úplném konci jeho vlády. Její analýzou je možné odhalit důvody pro následné zhoršení izraelsko-palestinských vztahů, které pak na následujících několik let definovala druhá intifáda, a zároveň důvody, proč neměly Bushovy mírové snahy v Izraeli a Palestinské samosprávě příliš velkou podporu.

Druhou kapitolu – George W. Bush a jeho zahraničně-politické priority a vztah k izraelsko-palestinskému konfliktu před a po 11. září – je nutné zařadit, neboť 11. září hrálo

v Bushově politice přelomovou roli a to tím, že změnilo jeho programové priority a světonázor, což se promítlo i do Bushova pohledu na izraelsko-palestinský konflikt. Analýzou Bushova pohledu na izraelsko-palestinský konflikt před a po 11. září a jeho nové doktríny bude možné zdůvodnit míru jeho angažovanosti v mírovém procesu a zjistit, jakou roli hrál izraelsko-palestinský konflikt v jeho zahraniční politice.

Analýzou vztahů George W. Bushe k jednotlivým aktérům konfliktu ve třetí kapitole bude možné zjistit důvody pro malou až neexistující motivaci těchto aktérů se na mírovém procesu podílet. Zároveň tím bude umožněno odhalit Bushův vliv na obecnou dynamiku izraelsko-palestinského konfliktu v této době, což se v důsledku projevilo právě na celé Bushově mírové iniciativě.

Ve čtvrté kapitole se věnuji analýze Bushem prosazovaného mírového plánu Road map for peace a jeho konfiguraci. Úspěch mírového procesu logicky záležel na konkrétních pokynech a cílech, které byly obsaženy právě v mírovém plánu a jeho analýzou tak bude možné odhalit jeho nedostatky a jeho aplikovatelnost na dané podmínky izraelsko-palestinského konfliktu. To umožní aspoň částečně odhalit konkrétní příčiny jeho neúspěšné implementace.

Pátá kapitola se zabývá jak postojem Izraele a Palestinské samosprávy k plnění Road map for peace, tak i postojem Bushovy administrativy k oběma aktérům a obecně k celému mírovému procesu v jeho většinově pouze teoretickém průběhu. Analýzou těchto skutečností je možné odhalit finální důvody pro selhání mírového procesu.

1.1 Analýza použitých zdrojů

K nejdůležitějším použitým zdrojům patří z těch primárních jednoznačně dokument mírového plánu Road map for peace¹, neboť hrál stěžejní roli v celé Bushově mírové iniciativě. O něco méně důležitým, avšak stále významným primárním zdrojem pro tuto práci je i přepis Bushova projevu z Růžové zahrady z 24. června 2002², neboť tento projev odstartoval mírový proces a vedl k významným politickým změnám v Palestinské samosprávě. Co se týče sekundárních zdrojů, u většiny z nich použitých při vypracování

¹ George W. Bush (2003) "A Performance-Based Roadmap to a Permanent Two-State Solution to the Israeli-Palestinian Conflict." Knesset, http://www.knesset.gov.il/process/asp/event_frame.asp?id=53 (staženo 2. 5. 2020).

² George W. Bush (2002) „President Bush Calls for New Palestinian Leadership“, Office of the Press Secretary, The White House Archives, <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020624-3.html> (staženo 10. 2. 2020).

práce jsem pozoroval jistou zaujatost, a proto jsem k nim přistupoval s opatrností.

Mezi nejdůležitější sekundární zdroje týkající se přístupu Bushovy administrativy k řešení izraelsko-palestinského konfliktu bych zařadil tituly Elliotta Abramse³, Daniela Zoughbieho⁴ a Daniela Kurtzera⁵. První dva autoři se zaměřují čistě na Bushovu administrativu a její angažmá v izraelsko-palestinském konfliktu, třetí zabírá angažmá v poněkud širším období, a to v letech 1989 až 2011. Každý z autorů pak nabízí odlišný pohled na fungování administrativy a jejím mírovým snahám v izraelsko-palestinském konfliktu. Elliot Abrams sloužil za Bushovy administrativy jako speciální asistent pro záležitosti týkající se severní Afriky a Blízkého východu a měl tak vliv na přístup Spojených států k izraelsko-palestinskému konfliktu. Jeho práce *Tested by Zion: The Bush Administration and the Israeli-Palestinian Conflict* je tak sice vůči Bushově administrativě nekritická, nicméně nabízí podrobný vhled do jejích rozhodovacích procesů a názorů na dění v izraelsko-palestinském konfliktu a na její aktéry. Naopak kriticky se k působení Bushovy administrativy v izraelsko-palestinském konfliktu staví Daniel Zoughbie a jeho kniha *Indecision Points: George W. Bush and the Israeli-Palestinian Conflict*. Zoughbie dává působení Bushovy administrativy izraelsko-palestinském konfliktu do širších souvislostí a uvádí problémy, které Bushovo angažmá v konfliktu provázely. Daniel Kurtzer sloužil jako velvyslanec Spojených států v Izraeli v letech 2001 až 2005 a měl tedy podobně jako Elliot Abrams vzhledem ke své pozici velký přímý vhled do celé problematiky. Jeho práce *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* se zároveň více zabývá působením Spojených států v Izraeli a nesoustřeďuje se tolik rozhodovací procesy ve Washingtonu. Jeho titul navíc nabízí srovnání přístupu Bushovy administrativy s přístupem té Clintonovy.

Pravděpodobně nejdůležitějším zdrojem pro konkrétní informace týkající se izraelsko-palestinského konfliktu byl titul *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*⁶ od Marka Čejky. Ten aspoň dle svých slov v knize sám spatřil průběh druhé intifády na vlastní oči, a ve své knize proto nabízí mnoho konkrétních

³ Elliott Abrams, *Tested by Zion: The Bush Administration and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013).

⁴ Daniel Zoughbie, *Indecision Points: George W. Bush and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge, MA: The MIT Press, 2014).

⁵ Daniel Kurtzer, *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* (Ithaca: Cornell University Press, 2013).

⁶ Marek Čejka, *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal, 2015).

detailů, které se jí týkají. Obecným děním na izraelské straně se pak zabývá nabízí kniha *Dějiny státu Izrael: Od založení do dneška 1948-2013*⁷ Michaela Kruppa, která je silně faktografická a vyhýbá se téměř jakýmkoliv osobním komentářům konkrétních událostí. Kritický pohled na Bushovu doktrínu a zahraničně-politické priority jeho administrativy nabízí zejména titul *The Bush Doctrine and the War on Terrorism: Global Responses, Global Consequences*⁸ editovaný Mary Buckley a Robertem Singhem.

Detailní pohledy na dílčí události Bushovy mírové iniciativy a v první kapitole i jeho předchůdce doplňují akademické články. Jednání v Camp Davidu v roce 2000 a následné pokusy o jeho obnovení rozebírá Kirsten E. Schulze⁹, která vysvětluje možné důvody pro Arafatovo odmítání všech mírových nabídek. K tématu Road map se obecně vyskytují pouze negativní ohlasy na její strukturu a možnost plnění. Silně kritický je například Are Hovdenak ve svém článku „Middle East: More Need for Traffic Police than Road Maps“, kde poukazuje na její nevyváženost a vychýlení ve prospěch izraelské strany. Podobně kritický přístup zaujímá i Daoud Kuttab ve svém článku „Road Map to Nowhere?“¹⁰, který má výhrady především k její vágnosti. K pokrytí některých novějších událostí slouží práci i články z médií jako *New York Times*, *Guardian* nebo *Jerusalem Post*.

⁷ Michael Krupp, *Dějiny státu Izrael, od založení do dneška, 1948-2013* (Praha: Vyšehrad, 2013).

⁸ Mary Buckley a Robert Singh, *The Bush Doctrine and the War on Terrorism: Global Responses, Global Consequences* (London: Routledge, 2006).

⁹ Kirsten E. Schulze, „Camp David and the Al-Aqsa Intifada: An Assessment of the State of the Israeli Palestinian Peace Process, July–December 2000“, *Studies in Conflict & Terrorism* 24, č. 3 (2001): 218, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100151130298> (staženo 5. 3. 2020).

¹⁰ Daoud Kuttab, „Between the Lines: Road Map to Nowhere?“ *Foreign Policy*, č. 137 (červenec/srpen 2003): 88-89, <https://www.jstor.org/stable/3183701> (staženo 1. 5. 2020).

2. Izraelsko-palestinské vztahy na přelomu 20. a 21. století

2.1 Stav izraelsko-palestinských vztahů na konci 90. let

Izraelsko-palestinský konflikt zaznamenal za prezidentské éry Billa Clintona významný posun, zejména v podobě dohod z Osla z let 1993 a 1995. Na jejich základě vznikla Palestinská samospráva, která získala ke správě pásma Gazy a část Západního břehu, jenž byl rozdělen do tří zón. V zóně A byla zahrnutá velká palestinská města a Palestinci zde měli plnou civilní a bezpečnostní samosprávu, v zóně B byly hlavně hustě osídlené venkovské oblasti a Palestinci zde měli pouze civilní samosprávu, zóna C pak zahrnovala zbytek Západního břehu a byla pod civilní i bezpečnostní správou Izraele.¹¹ Od podepsání dohod z Osla se sice mírový proces výrazně zpomalil, nicméně vyhlídky na jeho zdárné dokončení, a tedy podepsání mírové dohody a vznik palestinského státu, byly přinejmenším nadějně. Bill Clinton napomohl s vyjednáváním dohod z Osla a svým dlouhodobým angažmá v izraelsko-palestinském konfliktu dával najevo, že má skutečný zájem konflikt vyřešit.

Spolu se zpomalením mírového procesu ochladly i vzájemné izraelsko-palestinské vztahy, které ani po vzniku Palestinské samosprávy nedosahovaly ideálu. I přes zdánlivé usmíření v první polovině 90. let přetrvávaly mezi oběma stranami spory způsobené jak vzájemnými historickými křivdami a násilím, tak i těžko řešitelnými body v otázce potenciálního budoucího mírového soužití, jako byla například otázka rozdělení Jeruzaléma mezi obě strany nebo kolik procent z území Západního břehu bude tvořit budoucí palestinský stát. Za erozi vztahů mohl stát i významný propad palestinské ekonomiky v druhé polovině 90. let, kvůli němuž stoupla nezaměstnanost na některých místech až na 50 % a životní úroveň poklesla o 30 %, nebo i růst ilegálních židovských osad na Západním břehu a v pásmu Gazy. Ty se významně rozrostly kolem Jeruzaléma a vedly Palestince k názoru, že nebude možné, aby se Východní Jeruzalém stal jejich hlavním městem.¹²

Své poslední šance dovést mírový proces do konce se Clinton pokusil přetavit v úspěch v červenci 2000 na summitu v Camp Davidu, kdy do konce jeho mandátu zbýval už jen

¹¹ Marek Čejka, *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal, 2015), 194.

¹² *Ibid.*: 214.

necelý půlrok. V té době nemohl tušit, zda se jeho nástupníkem stane jeho viceprezident Al Gore a na Clintonův proces naváže nebo právě republikán George W. Bush, jehož zahraničně-politickým program se zásadně lišil a podrobně se jím zabývá následující kapitola. Na summit za izraelskou stranu dorazil premiér Ehud Barak a za palestinskou stranu prezident Palestinské samosprávy Jásir Arafat. Cílem summitu bylo vyřešit nejpalčivější problémy finálního mírového ustavení, aby mohlo dojít ke vzniku skutečného palestinského státu. Konkrétně se tak řešila konečná velikost palestinského území, otázka izraelských osad, které stály na území Gazy a Západního břehu a pásma Gazy, status Jeruzaléma jako potenciálního hlavního města obou států a jeho rozdělení na izraelskou a palestinskou část, a nakonec otázka palestinských uprchlíků z první arabsko-izraelské války a jejich potomků, tedy kolik by jich měl Izrael při případném vzniku Palestinského státu zpět přijmout, aby vyhověl dlouholetým palestinským požadavkům již z roku 1974¹³, respektive 1948¹⁴ potvrzených Valným shromážděním OSN. Na oplátku za uznání palestinského státu se všemi dohodnutými parametry žádal Izrael oficiální uzavření míru, v rámci kterého by se Palestinci zřekli jakýchkoliv dalších nároků na území, uznali Jeruzalém jako hlavní města Izraele a souhlasili s mírovým řešením všech případných budoucích sporů.¹⁵

Během jednání v Camp Davidu nabídl Barak Arafatovi až 88 % Západního břehu, zbylých 12 % by pak tvořilo území s izraelskými osadami a pruh území kolem Jordánska, který Izrael vyžadoval kvůli zajištění své bezpečnosti. Arafat byl však ochoten vzdát se maximálně 2-4 % Západního břehu, a to pouze v případě, že by Izrael nabídl kompenzace ze svého území, a trval na společné hranici s Jordánskem.¹⁶ Stejně neústupný byl i v otázce Jeruzaléma, kdy vyžadoval Východní Jeruzalém jako hlavní město Palestinců, což bylo v rozporu s izraelským přáním zachovat Jeruzalém jako nedělené hlavní město Izraele. Ani snaha o kompromis nezabrala, neboť Arafat nebyl ochoten jednat o myšlence, že by několik čtvrtí v případně neděleném izraelském Jeruzalémě zůstalo pod palestinskou

¹³ __ „3236 (XXIX). Question of Palestine“, General Assembly of the UN. <https://web.archive.org/web/20110925214133/http://domino.un.org:80/UNISPAL.NSF/0/025974039acfb171852560de00548bbe> (staženo 30. 4. 2020).

¹⁴ __ „194 (III). Palestine -- Progress Report of the United Nations Mediator“, General Assembly of the UN, <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/C758572B78D1CD0085256BCF0077E51A> (staženo 30. 4. 2020).

¹⁵ Kirsten E. Schulze, „Camp David and the Al-Aqsa Intifada: An Assessment of the State of the Israeli Palestinian Peace Process, July–December 2000“, *Studies in Conflict & Terrorism* 24, č. 3 (2001): 218, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100151130298> (staženo 5. 3. 2020).

¹⁶ Michael Krupp, *Dějiny státu Izrael, od založení do dneška, 1948-2013* (Praha: Vyšehrad, 2013), 161-162.

suverenitou.¹⁷

Ani v otázce uprchlíků nepanovala shoda. Arafat požadoval, aby Izrael uznal právo palestinských uprchlíků na návrat do Izraele, přijal odpovědnost za jejich vyhnání v první arabsko-izraelské válce a nabídl jim finanční kompenzaci. Barak uznání zodpovědnosti a všeobecné právo na návrat odmítl, nabídl však návrat v případě sjednocení rodin a zároveň přislíbil příspěvek do mezinárodního fondu pro kompenzaci uprchlíků.¹⁸ Přestože v těchto nejdůležitějších bodech stále nepanovala shoda, byla tato nabídka nejlepší, jakou kdy Arafat obdržel a jaká mu pravděpodobně mohla být realisticky nabídnuta, vzhledem k tomu, jak se vyvíjel další běh událostí. Jeho odmítnutí se tak zdálo a stále se zdá v dnešní době mnoha expertům jako těžko pochopitelné.¹⁹ Pro Palestince bylo nicméně aspoň v dané době částečně logické, neboť Barakova nabídka byla stále příliš vzdálená minimálním požadavkům palestinského konsenzu a Arafat by jejím přijetím ztratil legitimitu mezi Palestinci a celým muslimským světem.²⁰

2.2 Druhá intifáda a její vliv na izraelsko-palestinské vztahy

Neúspěch summitu v Camp Davidu se během dvou měsíců proměnil v začátek druhé intifády. I v dnešní době je stále otázkou, zda její vypuknutí bylo plánované Arafatem nebo některým předním představitelem z palestinských řad za účelem dosažení úspěchů u vyjednávacího stolu jako po první intifádě, jež byla v podstatě ukončena podepsáním první dohody z Osla, nebo bylo její vypuknutí spontánní. Jejím vypuknutí přinejmenším výrazně pomohla provokace v té době budoucího izraelského premiéra Ariela Šarona, který 28. září vystoupil na Chrámovou Horu, která je podle náboženského statusu quo pod patronátem muslimské nadace a přístup na ní byl izraelským Vrchním rabinátem z

¹⁷ Kirsten E. Schulze, „Camp David and the Al-Aqsa Intifada: An Assessment of the State of the Israeli Palestinian Peace Process, July–December 2000“, *Studies in Conflict & Terrorism* 24, č. 3 (2001): 218-219, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100151130298> (staženo 5. 3. 2020).

¹⁸ Marek Čejka, *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal, 2015), 209-210.

¹⁹ Tento argument o obvyklé interpretaci izraelské nabídky jako nabídky, kterou „jim [palestinské straně] předtím žádný izraelský premiér nenabídl a už ani nenabídne“ uvádí ve své knize *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* na straně 210 Marek Čejka, který ale sám není jejím zastáncem.

²⁰ Kirsten E. Schulze, „Camp David and the Al-Aqsa Intifada: An Assessment of the State of the Israeli Palestinian Peace Process, July–December 2000“, *Studies in Conflict & Terrorism* 24, č. 3 (2001): 220, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100151130298> (staženo 5. 3. 2020).

teologických důvodů zakázán.²¹ Zatímco pro Šarona byla návštěva Chrámové hory pouze volební kampaní, pro Palestince byla urážkou, která prohloubila existující napětí, jež se po prvních střetech protestujících Palestinců s izraelskou armádou rozrostlo v násilí, nekončící útoky a odvetné údery. Ať už byla intifáda plánovaná či ne, přispěly k ní i výše popsané záležitosti, které stály za zhoršením izraelsko-palestinských vztahů, tedy například ekonomická situace na palestinských územích nebo tempo mírového procesu, který se i přes snahy Spojených států zastavil.²²

Během jednoho měsíce nabrala intifáda děsivých rozměrů, ve kterých měsíčně umíraly desítky lidí. Palestinci se uchýlili převážně k sebevražedným bombovým útokům a odpalování raket z pásma Gazy. Izrael pak odpovídal nasazením plné vojenské techniky a útočil na vybrané palestinské cíle a obsazoval oblasti, které měly být dle dohod z Osla pod plnou palestinskou civilní a bezpečnostní správou. Mimo to se Izrael uchýlil i k tzv. mimosoudní fyzické likvidaci, během které byli palestínští teroristé zneškodňováni raketami odpálenými z izraelských vrtulníků. Při těchto izraelských útocích pak často umírali i nevinní civilisté, což vedlo k ještě větší radikalizaci palestinského obyvatelstva a lidové podpoře radikálních palestinských islamistických hnutí, jako je Hamás nebo Islámský džihád. Ve výsledku pak bylo v období od 29. září 2000 do 30. září 2005 zabito 3491 Palestinců a 973 Izraelců.²³

I přes vypuklou intifádu se Bill Clinton stále snažil obnovit mírová jednání a dovést proces do úspěšného konce a na 17. října 2000 svolal summit do Šarm el-Šajchu, kterého se spolu s ním za Izrael opět zúčastnil premiér Ehud Barak a za Palestinskou samosprávu Jásir Arafat. Oba aktéři izraelsko-palestinského konfliktu se na summitu sice zavázaly k ukončení násilí a navrácení situace do podoby před vypuknutím druhé intifády, nicméně druhá intifáda po skončení summitu nadále pokračovala.²⁴ Jediná pozitivní věc, která ze summitu vzešla, tak byla pouze tzv. Mitchellova komise, která měla vyšetřit příčiny vzniku druhé intifády. Na základě její práce pak byla v dubnu 2001 zveřejněna tzv. Mitchellova zpráva, jejíž obsah byl jakýmsi návodem na prolomení kruhu násilí a obnovení mírových

²¹ Marek Čejka, *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal, 2015), 210.

²² Marek Čejka, *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal, 2015), 210-214.

²³ Ibid: 215-222.

²⁴ Clinton, W.J. (2000) "Sharm el-Sheikh Summit Concluding Statement by President Clinton." UNISPAL, <http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/46B79961630ECA3F85256E3700653CBF> (staženo 21. 6. 2014).

jednání.²⁵

Již po nástupu George W. Bushe do funkce prezidenta proběhl v lednu 2001 v Tabě ještě poslední summit, který byl jakýmsi dozvukem Clintonovy éry, neboť se tamní jednání odvíjela od tzv. Clintonových parametrů, kompromisních návrhů Billa Clintona týkajících se problematických otázek finálního statusu, které představil 23. prosince 2000.²⁶ Oficiální záznamy z jednání sice nebyly nikde zveřejněny, nicméně dle úniku informací z palestinské strany nabídnul Izrael další historické ústupky. Kromě pásma Gazy mělo Palestincům připadnout až 97 % Západního břehu a 3 % izraelského území jako kompenzace za Izraelem anektovaná 3 % Západního břehu. Palestinským uprchlíkům mělo být s jistými podmínkami údajně přiznáno právo na návrat, přičemž by část z nich byla přijata do Izraele, část do nově vzniklého palestinského státu, část z nich by byla rehabilitována v rámci zemí, kde dosud pobývali a část by jich absorbovali dobrovolně země, které by se k tomu přihlásily. Východní Jeruzalém by se stal palestinským hlavním městem a Chrámová hora měla být ponechána pod palestinskou kontrolou, otázka její suverenity však zůstala nevyřešená.²⁷ Důvodem pro tyto ústupky byly nejspíše nadcházející izraelské volby, kde by úspěch mírových jednání mohl Barakovi výrazně pomoci k výhře.²⁸ Nicméně i tuto nabídku Arafat odmítnul. Raphael Cohen-Almagor se domnívá, že důvodem pro toto odmítnutí byla skutečnost, že Arafat nebyl ochoten přistoupit na jakékoliv kompromisy a vzdát se myšlenky palestinského státu na celém území historické Palestiny (tedy i tam, kde se nacházel Izrael). Pokud by navíc palestinský stát skutečně vznikl, přišel by Arafat o možnost svést veškeré vnitřní problémy v rámci Palestinské samosprávy na Izrael, jak to dosud dělával.²⁹

Z výsledku mírových jednání se daly pro Izrael logicky vyvodit dvě varianty budoucího vývoje. První možností bylo, že Izrael bude muset nabídnout ještě více ústupků, než ke kolika se odhodlal ve svých nabídkách Ehud Barak. To se ale vzhledem k faktu, že jedinou odpovědí na jeho nabídky byl v jistém smyslu pouze palestinský terorismus v podobě

²⁵ Marek Čejka, *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal, 2015), 215-216.

²⁶ Daniel Kurtzer, *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* (Ithaca: Cornell University Press, 2013), 150.

²⁷ Raphael Cohen-Almagor, „The Failed Palestinian–Israeli Peace Process 1993–2011: an Israeli Perspective“ *Israel Affairs* 18 č. 4 (Říjen 2012): 569-570, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13537121.2012.717389> (staženo 4. 2. 2020).

²⁸ Michael Krupp, *Dějiny státu Izrael, od založení do dneška, 1948-2013* (Praha: Vyšehrad, 2013), 166.

²⁹ Raphael Cohen-Almagor, „The Failed Palestinian–Israeli Peace Process 1993–2011: an Israeli Perspective“ *Israel Affairs* 18 č. 4 (Říjen 2012): 569-570, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13537121.2012.717389> (staženo 4. 2. 2020).

druhé intifády, zdálo jako málo pravděpodobné. A to i s ohledem na to, že v lednu 2001 došlo v důsledku Barakovy ztráty důvěry v Izraeli k premiérským volbám (speciální volby v Izraeli, které byly později zrušeny), jež vyhrál předseda pravicové strany Likud Ariel Šaron, který se výrazně stavěl vůbec proti samotné představě vzniku palestinského státu.³⁰ Druhou variantou pak byla výměna stávajícího palestinského vedení v čele s Arafatem za nové, které by bylo schopné přesvědčit palestinský lid o nutnosti snížení palestinských požadavků u jednacího stolu nebo by bylo ochotné přistoupit na izraelské podmínky i bez všeobecné domácí podpory.

Se zmíněným nástupem Šarona do funkce se však jako pravděpodobně jediná možná varianta jevila ta druhá, neboť na stávající palestinské vedením svedl veškerou vinu za teroristické útoky, čímž se zásadně odlišil od svého předchůdce Ehuda Baraka, který se snažil při potlačování terorismu s Palestinci kooperovat.³¹ Veškeré izraelské odvetné údery a operace směřující do pásma Gazy nebo na Západní břeh začaly mít pod Šaronovým vedením značně destruktivní charakter, neboť sám věřil, že pouze tvrdý vojenský přístup může terorismus zastavit. To však naopak vedlo k ještě větší podpoře radikálních islamistických hnutí, čímž se celý proces násilí zacykloval a neumožňoval jakákoliv diplomatická jednání, neboť jejich zahájení Šaron důsledně podmiňoval zastavením veškerých palestinských násilných akcí.³² S tím také selhal plán již zmíněné Mitchellovy zprávy na prolomení násilí a obnovení jednání, neboť Šaron požadoval minimálně sedm dnů bez jakýchkoliv teroristických útoků, k čemuž nedošlo a jednání proto obnovena nebyla.³³

³⁰ Marek Arnaud, „The Israeli-Palestinian conflict: is there a way out?“ *Australian Journal of International Affairs* 57, č. 2 (červenec 2003): 245, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10357710301739> (staženo 7. 2. 2020).

³¹ Ibid: 244.

³² Ibid: 244-245.

³³ Michael Krupp, *Dějiny státu Izrael, od založení do dneška, 1948-2013* (Praha: Vyšehrad, 2013), 168.

3. George W. Bush a jeho zahraničně-politické priority a vztah k izraelsko-palestinskému konfliktu před a po 11. září

3.1 George W. Bush a jeho vztah k izraelsko-palestinskému konfliktu před 11. zářím

Na rozdíl svého předchůdce Billa Clintona neměl George W. Bush žádný zájem se v izraelsko-palestinském konfliktu angažovat a jeho vstup do něj se silně odvíjel od událostí 11. září, jak ukazují dále popsané skutečnosti. Bushův přístup k zahraničně-politickým otázkám a nechuť následovat Clintona vystihovala po jeho nástupu do funkce nejlépe zkratka ABC - „anything but Clinton“.³⁴ Jeho postoj k izraelsko-palestinskému konfliktu byl však pravděpodobně ovlivněn i Clintonem, který ho při vzájemném setkání varoval, ať za žádnou cenu nevěří Arafatovi, neboť právě jeho vinil Clinton nejvíc ze selhání mírových jednání.³⁵ Tento pohled pak přijala celá Bushova administrativa.³⁶

Jak Bush deklaroval ještě během své prezidentské kampaně, hlavními cíli jeho zahraniční politiky mělo být zadržování čínského vlivu v Asii a iráckého a iránského vlivu na Blízkém východě. Jediná priorita spojená s Izraelem měla být snaha o udržení jeho silné pozice na Blízkém východě.³⁷ Až do 11. září tak jediným významnějším zásahem do probíhající intifády bylo vyslání ředitele CIA George Teneta, aby se mezi oběma stranami pokusil vyjednat příměří, zklidnit situaci a vrátit ji do stavu před vypuknutím intifády. Tenetův plán nicméně selhal a s ním až do období po tragédii 11. září skončila i Bushova snaha konflikt nějak moderovat, jak ostatně deklaroval i po nástupu do funkce.³⁸

3.2 Bushova doktrína

Události 11. září představují v Bushově éře zásadní milník a v jistém smyslu restart jeho vlády. Ze svého původního plánu orientovat se převážně na domácí politiku se Bush rychle

³⁴ Daniel Zoughbie, *Indecision Points: George W. Bush and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge, MA: The MIT Press, 2014), 6.

³⁵ *Ibid.*: 12.

³⁶ *Ibid.*: 13.

³⁷ Mary Buckley a Robert Singh, *The Bush Doctrine and the War on Terrorism: Global Responses, Global Consequences* (London: Routledge, 2006), 106-107.

³⁸ Daniel Zoughbie, *Indecision Points: George W. Bush and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge, MA: The MIT Press, 2014), 16-17.

přeorientoval na globální cíle, které nejlépe vystihuje tzv. Bushova doktrína. Ta sice nikdy nebyla formálně deklarována, avšak byla zřejmá jak díky Bushově rétorice, tak i díky dokumentu Národní bezpečnostní strategie, který byl vydán v roce 2002. Doktrína stála převážně na čtyřech hlavních prvcích: boj proti šíření zbraní hromadného ničení a terorismu, preventivní válka, změna režimů v tzv. „rogue states“, tedy státech, které dle USA podporovaly mezinárodní terorismus, snažily se získat zbraně hromadného ničení a porušovaly mezinárodně uznané normy, a šíření demokracie.³⁹ Cílovou oblastí pro aplikování Bushovy doktríny se stal Blízký východ, kde se nacházela většina problémů a hrozeb pro bezpečnost Spojených států. To také znamenalo proměnu dlouhodobého přístupu k tomuto regionu. V nových plánech už prioritu nepředstavoval izraelsko-palestinský konflikt, jako tomu bylo převážně za jeho předchůdce Billa Clintona, ale boj proti terorismu a šíření zbraní hromadného ničení. Bush se chtěl ideálně zbavit starých struktur, které představovali často poměrně sekulární autokraté, a zasadit do regionu po jejich svržení demokracii.⁴⁰ Tím by tak zajistil větší bezpečnost v regionu a tím i globální bezpečnost pro Spojené státy a celý svět. Ten byl v podstatě rozdělen základní linií na „my a oni“, kde „my“ představovalo státy, které byly ochotné se spolu s USA zapojit do války proti terorismu a „oni“ byly právě ty státy, které terorismus (přínejmenším dle Spojených států) podporovaly.⁴¹

Spolu s konkrétními cíli se změnil i přístup a prostředky, za pomoci kterých měly být tyto cíle dosaženy. Bush a jeho administrativa složená zejména z neokonzervativců věřila, že svět prošel s útoky 11. září zásadní změnou, které se musely přizpůsobit i Spojené státy, pokud si chtěly udržet pozici světového hegemonu.⁴² Spojené státy měly od osudového okamžiku začít jednat unilaterálně a spoléhat se čistě na sebe a na svou sílu než na mezinárodní právo a instituce, které „rogue states“ a nestátní aktéři jako byla Al-Kaida stejně nebraly v potaz. Aby měly Spojené státy šanci zabránit dalším teroristickým útokům a šíření zbraní hromadného ničení, musely přijmout metodu preemptivních zásahů, které se v dané době jevily jako lepší prostředek než doktrína zadržování a zatlačování používané během studené války. Stejně tak šlo do pozadí i jakékoliv zdlouhavé vyjednávání se

³⁹ Mary Buckley and Robert Singh, *The Bush Doctrine and the War on Terrorism: Global Responses, Global Consequences* (London: Routledge, 2006), 12.

⁴⁰ Lukáš Hoder a Petr Suchý, Bushova Doktrína na Blízkém Východě, *Zahraniční Politika USA vůči Blízkému Východu v Období Administrativy George W. Bushe*, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=189212> (staženo 6. 2. 2020).

⁴¹ Mary Buckley and Robert Singh, *The Bush Doctrine and the War on Terrorism: Global Responses, Global Consequences* (London: Routledge, 2006), 17.

⁴² Ilan Peleg, *The Legacy of George W. Bush's Foreign Policy* (Boulder: Westview Press, 2009), 5-10.

zeměmi nebo vůdci, kteří stáli v „novém světě“ na druhé straně barikády.⁴³

3.3 Role izraelsko-palestinského konfliktu v Bushových plánech pro Blízký východ

Izraelsko-palestinský konflikt se tak po 11. září dostal až na druhou kolej a jeho (vy)řešení představovalo pro Bushe po celou dobu jeho vlády v mnoha ohledech pouze prostředek, jak dosáhnout svých primárních cílů. Sám Bush pak toto spojení mezi izraelsko-palestinským konfliktem a jeho další agendou ke konci svého prezidentského období údajně přiznal.⁴⁴ Bushův vlašný přístup k izraelsko-palestinskému konfliktu se významně projevil hned v prvních měsících po 11. září, kdy na Bushovy nové cíle doplatil samotný Izrael. S cílem snížit podporu Al-Káidy a dalších regionálních teroristických organizací se Bush pokusil deeskalovat probíhající intifádu zvýšeným tlakem na Ariela Šarona, aby omezil jakékoliv izraelské vojenské akce a pokusil se všemi možnými prostředky zabránit nárůstu násilí.⁴⁵ Pro regionální arabské země byl palestinský osud významnou záležitostí a diplomatická intervence Spojených států v neprospěch svého nejbližšího spojence v regionu v záležitosti izraelsko-palestinského konfliktu měla pro arabské státy svou váhu.⁴⁶ V atmosféře těsně po útocích z 11. září nicméně vytvořil tento apel pro Izrael zdání, že jeho bezpečnost garantovaná právě Spojenými státy, má být obětována na úkor Bushových zájmů.

V této atmosféře pak 4. října 2001, kdy zároveň došlo k dalšímu palestinskému teroristickému útoku, zazněl Šaronův projev, ve kterém vyzval Spojené státy, aby „nezopakovaly chyby Spojenců z roku 1938“ a „neobětovaly Izrael v zájmu uspokojení arabských států“. Šaron dále zdůraznil, že „Izrael neskončí jako Československo“ a „bude bojovat s terorismem“, protože „pouze jeho jednotnou konfrontací může být poražen a může být nastolen mír“.⁴⁷ Tento projev sklidil ostrou americkou reakci a Šaron se následně omluvil. Důvodem Bushova postupu byla snaha získat podporu arabských států, aby mohl

⁴³ Ivo H. Daalder a James M. Lindsay, *America Unbound: The Bush Revolution in Foreign Policy* (Hoboken: Wiley, 2005), 2.

⁴⁴ Daniel Kurtzer, *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* (Ithaca: Cornell University Press, 2013), 156.

⁴⁵ John J. Mearsheimer a Stephen M. Walt, *The Israel lobby and U.S. foreign policy* (New York: Farrar, Straus and Giroux, 2008), 204.

⁴⁶ Daniel Zoughbie, *Indecision Points: George W. Bush and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge, MA: The MIT Press, 2014), 33.

⁴⁷ Šaron, Ariel (2001) „Statement by Israeli Prime Minister Ariel Sharon“, Israel Ministry of Foreign Affairs, <https://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2001/Pages/Statement%20by%20Israeli%20PM%20Ariel%20Sharon%20-%2004-Oct-2001.aspx> (staženo 5. 5. 2020).

vytvořit fungující mezinárodní koalici proti terorismu. Svoji strategii potvrdil i na Valném shromáždění OSN v listopadu 2001, kde otevřeně vyhlásil podporu vzniku palestinského státu, což bylo celkem přelomovým tahem, neboť pojem palestinský stát historicky použil pouze Bill Clinton, a to až během posledních měsíců své vlády.⁴⁸

Tento trend aplikování Bushova nového světonázoru na izraelsko-palestinský nicméně pokračoval i po prvních poměrně chaotických měsících po útocích z 11. září. Bush se po níže popsaném incidentu s lodí *Karin A* v lednu 2002 dobral k názoru, že Izrael se nachází v podobné situaci jako Spojené státy a začal tak na izraelsko-palestinský problém nahlížet se stejnou ideologií, s jakou nazíral i na problémy Spojených států.⁴⁹ Izraelské vojenské zásahy na Západním břehu nebo v Gaze a mimosoudní likvidace palestinských teroristů se tak pro Bushe staly poměrně pochopitelné, a tudíž i relativně tolerované.⁵⁰ Jak navíc ukázaly jeho reakce v létě 2003, Bush měl pochopení i pro ty izraelské akce, které poškozovaly jím iniciovaný mírový proces.⁵¹

Přestože nezaujímal izraelsko-palestinský konflikt první místo na seznamu Bushových priorit, stal se užitečným nástrojem, který mohl Bushovi dopomoci v jeho výše popsaných plánech pro Blízký východ. Jak již bylo výše zmíněno, tuto taktiku aplikoval poprvé téměř hned po 11. září a držel se jí i nadále. Samotný mírový proces tak nejspíš také inicioval kvůli arabské nespokojenosti s rostoucím násilím v konfliktu, jak se tím ještě podrobněji zabývá začátek čtvrté kapitoly *Road map for peace*. Kromě arabských států však na Bushe v záležitosti de-eskalace izraelsko-palestinského konfliktu tlačili i evropští spojenci, zejména pak britský premiér Tony Blair.⁵²

Kromě vyhovění přání svých spojenců, posloužila nebo měla posloužit Bushova mírová iniciativa i pro jeho čistě vlastní účely a pomoci mu s aspoň částečným odvrácením

⁴⁸ John J. Mearsheimer a Stephen M. Walt, *The Israel lobby and U.S. foreign policy* (New York: Farrar, Straus and Giroux, 2008), 204-205.

⁴⁹ Daniel Kurtzer, *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* (Ithaca : Cornell University Press, 2013), 165.

⁵⁰ Nahum Barnea a Ariel Kastner, „Backchannel: Bush, Sharon and The Uses of Unilateralism“, *The Saban Center for Middle East Policy at The Brookings Institution* č. 2 (2006): 26, <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/20061201-1.pdf> (staženo 13. 11. 2019).

⁵¹ Elliott Abrams, *Tested by Zion: The Bush Administration and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 83.

⁵² Daniel Zoughbie, *Indecision Points: George W. Bush and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge, MA: The MIT Press, 2014), 41.

pozornosti od jeho válek v Afghánistánu a zejména té v Iráku, která byla nepopulární.⁵³ Jak Bush naznačil už ve svém projevu z Růžové zahrady a jak prozrazoval jím prosazovaný mírový plán Road map for peace, který se projevem inspiroval, řešením izraelsko-palestinského konfliktu se mělo stát zavedení demokracie v Palestinské samosprávě. Pokud by jeho mírový plán uspěl, mohla se tato demonstrace úspěšnosti stát vzorem pro jím napadené státy Blízkého východu. Skvěle pak tuto myšlenku vystihuje Bushův vlastní výrok, který ve své knize parafrázuje Daniel Zoughbie: „[Bush] viděl Palestinu jako ‘pěknou malou laboratoř’, na které vyzkouší svou hypotézu, že svoboda je řešení pro širší problémy Blízkého východu.“⁵⁴

⁵³ Husam Mohamad, „President George W. Bush’s Legacy on the Israeli-Palestinian ‘Peace Process’“, *Journal of International and Area Studies* 22, č. 1 (2015): 86, https://www.jstor.org/stable/43490281?seq=1#metadata_info_tab_contents (staženo 4. 2. 2020).

⁵⁴ Daniel Zoughbie, *Indecision Points: George W. Bush and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge, MA: The MIT Press, 2014), 2.

4. Bushovy vztahy vůči jednotlivým aktérům

4.1 Bushův postoj vůči Jásiru Arafatovi

Podstatným problémem, který přinejmenším v prvním období Bushovy vlády oslaboval šance na zdárný konec mírového procesu, byly vztahy Bushovy administrativy vůči oběma stranám konfliktu. To samozřejmě silně souviselo i s Bushovou vládní agendou a jeho „válkou proti terorismu“, která vytvářela optiku dvou táborů, které terorismus buď podporují nebo proti němu bojují. Bush si tak do těchto „táborů“ zařadil i hlavního představitele Palestiny Jásira Arafata a Izraele Ariela Šarona. Arafat spadnul do toho prvního jako osoba tolerující terorismus a Šaron do druhého jako bojovník proti němu.

Klíčovou událostí, byť samozřejmě ne jedinou, která o tomto rozdělení „do táborů“ rozhodla, bylo izraelské zadržení lodi Karin A v lednu 2002. Ta převážela zbraně a výbušniny o hmotnosti 50 tun z Íránu do pásma Gazy, což porušovalo dohody z Osla, které jakýkoliv import zbraní do Palestinské samosprávy přísně zakazovaly. Fakt, že k tomuto incidentu došlo během druhé intifády a šlo o zbraně z Íránu, představovalo ještě vážnější problém. Arafat okamžitě popřel, že by o lodi a zbraních něco věděl, nicméně Izrael prokázal, že loď byla vlastněna Palestinskou samosprávou.⁵⁵ Ačkoliv nebyl nalezen důkaz, který by s tímto importem spojoval přímo Arafata, je nepochybné, že o této akci musel minimálně vědět a nepokusil se jí nijak zabránit, což Bushovi stačilo, aby si o Arafatovi udělal dostatečný obrázek a začal ho vnímat jako podporovatele terorismu, proti kterému bojoval.⁵⁶ Definitivně pak Bush Arafata odepsal ve svém projevu z Růžové zahrady v červnu 2002, ve kterém Palestince vyzval, aby si zvolili nové vedení, protože pouze to je může úspěšně dovést k izraelsko-palestinskému míru.⁵⁷

K tomuto Bushovu rozhodnutí a posunu názoru na Arafata samozřejmě napomohly i další události. Hned po svém nástupu do funkce byl Bush varován svým předchůdcem Billem Clintonem, který Arafata označoval za nespolehlivého a nedůvěryhodného partnera pro vyjednávání, a to v souvislosti s neúspěchem jednání v Camp Davidu, které dával

⁵⁵ Daniel Kurtzer, *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* (Ithaca : Cornell University Press. 2013), 165.

⁵⁶ Ibid: 165.

⁵⁷ Bush, George W. (2002) „President Bush Calls for New Palestinian Leadership“, Office of the Press Secretary, The White House Archives <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020624-3.html> (staženo 10. 2. 2020).

Arafatovi za vinu.⁵⁸ Ještě horší popis Arafata se pak Bushovi dostával ze strany Ariela Šarona, který Arafata po událostech 11. září začal připodobňoval k Usámu bin Ládínovi a snažil se Bushe přesvědčit, že Izrael stejně jako Spojené státy vede válku proti teroru.⁵⁹ S tímto názorem se však Bush ztotožnil až po incidentu s Karin A.

Špatná úroveň vztahů se pak logicky promítla i do Bushových mírových snah. Ty neměl Arafat samozřejmě důvod podporovat, zvláště když Bush ve svém projevu volal po jeho výměně, ke které v březnu 2003 v jistém smyslu došlo, když vznikla premiérská funkce, do které byl jmenován Mahmúd Abbás. Arafat Abbásovi nicméně nepředal zdaleka všechny pravomoci a až do své smrti v roce 2004 zůstal jako prezident klíčovou osobností Palestinské samosprávy. Jako dlouhodobý a vzhledem k uzavření smluv z Osla poměrně úspěšný představitel Palestinců měl mezi svým lidem největší legitimitu, kterou mu dodával i fakt, že na rozdíl od Abbáse byl zvolen v řádných volbách, a jeho názor na mírovou iniciativu byl proto důležitý. Pokud nemohl v Bushem iniciovaném procesu nijak přímo figurovat, neměl důvod ho nijak podporovat, protože případný úspěch Bushovy iniciativy by akorát ještě více podkopal jeho mocenskou pozici, ale i historickou roli, kterou si vybudoval.⁶⁰

4.2 Bushovy vztahy s Arielem Šaronem

Na druhé straně byl Bushův vztah s Arielem Šaronem na úplně jiné úrovni a vynikal i nad tradičně kvalitní úrovní vztahů mezi Spojenými státy a Izraelem. Na rozdíl od svého předchůdce Billa Clintona neměl Bush po svém nástupu do funkce v plánu se nijak angažovat v izraelsko-palestinském konfliktu, což Šaronovi vyhovovalo. Krátce po 11. září se vzájemné vztahy kvůli Bushově snaze sestavit koalici proti teroru, ve které měly figurovat i některé arabské státy, mírně napjaly, avšak ne nijak výrazně. Po izraelském zadržení lodi Karin A v lednu 2002 a následné diskreditaci Arafata si Bush plně uvědomil, že Šaron stejně jako on vede válku proti terorismu a víceméně ponechal Šaronovi volnou ruku v jeho operacích, které vedl proti palestinským teroristům, a nijak jejich průběhu nebránil. Dobře tuto situaci demonstruje operace Obranný štít, kterou Izrael zahájil

⁵⁸ Daniel Zoughbie, *Indecision Points: George W. Bush and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge, MA: The MIT Press, 2014), 12.

⁵⁹ Marek Čejka, *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal, 2015), 219.

⁶⁰ Ben-Ami, Shlomo, *Scars of War, Wounds of Peace: The Israeli-Arab Tragedy* (Oxford: Oxford University Press, USA, 2006), 297.

v reakci na masivní palestinský teroristický útok v Netanje v březnu 2002, při kterém zemřelo 30 lidí a 140 jich bylo zraněno. Izrael v rámci operace obsadil všechna důležitá města na Západním břehu, čímž porušil dohody z Osla, a obklíčil sídlo Jásira Arafata v Ramalláhu. Bushova administrativa sice vyjádřila s celou akcí nesouhlas, nicméně neudělala téměř nic, aby její průběh zastavila.⁶¹ Bushova náklonnost nicméně nezůstala pouze u tolerování izraelských operací, ale přenesla se i do mírových jednání. Hned v projevu v červnu 2002 z Růžové zahrady, kde předestřel svou mírovou iniciativu a vyzval Palestince k výměně vedení, potvrdil Bush Šaronovu podmínku, že k mírovému jednání o palestinském státu nemůže dojít, dokud Palestinci neukončí násilí.⁶² Obecně pak jeho vize o mírovém procesu kladla mnohem více požadavků na Palestince než na Izrael, což pak Road map inspirovaná projevem potvrdila.⁶³

Podobného přístupu se Šaron dočkal i při samotném (ne)plnění Road map. Aby vůbec přistoupil na její podmínky, dostalo se mu od Bushovy administrativy slibu, že růst osad, jež měl být dle požadavků Road map zastaven, může pokračovat za podmínky, že nedojde k vyvlastnění žádné další palestinské půdy, nebudou stavěny nové osady a nebudou užívány veřejné fondy k podpoře růstu osad. Tuto tajnou dohodu prozradil až v roce 2009 tehdejší, ale i současný premiér Benjamin Netanyahu, který ji citoval ve snaze obhájit růst osad.⁶⁴

Dobrý vztah demonstruje i osm Šaronových návštěv v Bílém domě a jedna na Bushově soukromém ranči za pět let Šaronovy vlády.⁶⁵ Na druhé straně Jásir Arafat se za vlády George W. Bushe nepodíval do Bílého domu ani jednou a k osobní konverzaci s Bushem se taky nedostal.⁶⁶

K odbourání této silné nevyrovnanosti došlo až s nástupem nových hlavních představitelů Palestinské samosprávy a Izraele – Mahmúda Abbáse a Ehuda Olmerta. Abbás se sice stal

⁶¹ Daniel Zoughbie, *Indecision Points: George W. Bush and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge, MA: The MIT Press, 2014), 40.

⁶² Elliot Abrams, *Tested by Zion: The Bush Administration and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 42.

⁶³ Bush, George W. (2002) „President Bush Calls for New Palestinian Leadership“, Office of the Press Secretary, The White House Archives, <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020624-3.html> (staženo 10. 2. 2020).

⁶⁴ Donald Macintyre, „Netanyahu cites secret deal with Bush to justify more settlements“, Independent <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/netanyahu-cites-secret-deal-with-bush-to-justify-more-settlements-1695486.html> (staženo 2. 4. 2020).

⁶⁵ __, „Visits By Foreign Leaders of Israel“, Office of the Historian, The US Department of State <https://history.state.gov/departmenthistory/visits/israel> (staženo 24. 4. 2020).

⁶⁶ Daniel Kurtzer, *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* (Ithaca : Cornell University Press. 2013), 165.

premiérem již v březnu 2003, nicméně ve své funkci, která byla navíc oslabená „konkurencí“ Jásira Arafata, příliš dlouho nevydržel a jeho role tak byla skutečně důležitá až po jmenování prezidentem v roce 2005. Nicméně i v době svého premiérství se na rozdíl od Arafata snažil respektovat požadavky Road map, což mu vyneslo Bushovu důvěru. Ten mu proto dával čas a tlačil na Izrael, aby se zdržel větších protiteroristických operací, aby měl Abbás čas zkonsolidovat palestinské bezpečnostní složky a sám mohl teroristickou hrozbu vyřešit. Abbás ve své roli nakonec neuspěl, jak je analyzováno v páté kapitole, nicméně i přes to nebyly jeho vztahy s Bushem a jeho administrativou po jmenování do prezidentské funkce nijak problematické. Na rozdíl od Šarona už Bushův vztah s Olmertem zdaleka tolik nevynikal.

5. Road map for peace

5.1 Vznik mírového plánu

Překážkou pro úspěšný mírový proces byl kromě postojů jeho aktérů i nedokonale sestavený mírový plán Road map for peace, který byl poprvé nastíněn v již zmíněném Bushově projevu z Růžové zahrady 24. června 2002, kde Bush nutné předpoklady pro vznik palestinského státu.⁶⁷

Přestože Bush neměl zájem izraelsko-palestinský konflikt nijak řešit a plýtvat na něj politický kapitál tak jako jeho předchůdce Bill Clinton, okolnosti po izraelské operaci Obranný štít ho donutily jednat. Jedinou významnější reakcí Bushovy administrativy na celou operaci bylo vyslání ministra zahraničí Colina Powella do Izraele, aby mezi oběma stranami vyjednal příměří a zastavil tak nárůst obětí vzniklý v důsledku této operace. Výsledek byl nulový, nicméně Powellova snaha dojít k mezinárodnímu konsenzu na tom, jak dosáhnout příměří, vedla v dubnu 2002 aspoň ke vzniku Kvartetu, uskupení složeného z představitelů Evropské unie, OSN, Ruska a Spojených států, které se mělo do budoucna zabývat mírovou otázkou izraelsko-palestinského konfliktu.⁶⁸

Neschopnost de-eskalovat izraelsko-palestinský konflikt se však začala negativně promítat do amerických vztahů se Saudskou Arábií, jejíž podporu ve své válce proti terorismu Bush potřeboval. Vážnost situace demonstrovala v dubnu 2002 návštěva saudského korunního prince Abdullaha v Bílém domě. Ten požadoval, aby Bush ještě během jeho návštěvy zatlačil na Ariela Šarona, aby nařídil ukončení izraelské okupace palestinského hlavního města Ramaláh, k čemuž došlo v důsledku zmíněné operace Obranný štít. Bush odmítl, na což saudská delegace reagovala oznámením o ukončení návštěvy, což by vztahy vážně poškodilo. Bush proto okamžitě pověřil svou administrativu, aby situaci v Ramaláhu tlakem na Šarona vyřešila, což se eventuálně povedlo a saudská delegace byla uspokojena.⁶⁹

Bushovi však muselo být jasné, že druhá intifáda, by mohla představovat problém pro jeho

⁶⁷ Bush, George W. (2002) „President Bush Calls for New Palestinian Leadership“, Office of the Press Secretary, The White House Archives <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020624-3.html> (staženo 10. 2. 2020).

⁶⁸ Daniel Kurtzer, *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* (Ithaca: Cornell University Press. 2013), 168.

⁶⁹ Ibid: 170.

prioritní cíle i nadále, a i vzhledem k již výše zmíněným důvodům pro jeho angažmá v izraelsko-palestinském konfliktu se rozhodl iniciovat mírový proces. Ten oznámil v již opět zmíněném projevu z Růžové zahrady 24. června. Ten reflektoval Bushův ideologický pohled na problematiku a kladl důraz na ukončení palestinského terorismu a zavedení demokracie, která měla vyřešit nemalou část dosavadních palestinských problémů. Zároveň v něm Palestince vyzval, aby si zvolili nové vedení, které nebude zkompromitované terorem, což byla jasná narážka na Jásira Arafata.⁷⁰

Na základě tohoto projevu pak Kvartet začal tvořit mírový plán, který byl nazván Road map for peace. S prvním uceleným návrhem mírového plánu pak přišla jako první Evropská unie v září 2002, ten však nebyl přijat ani zveřejněn a místo něj byl prosazen americký návrh, ze kterého pak v prosinci vzešla finální verze.⁷¹ Její zveřejnění bylo nicméně pozdrženo až do 30. dubna, a to kvůli americké invazi do Iráku, izraelským parlamentním volbám a vznikem nové palestinské vlády, jak k tomu Palestinskou stranu Bush vyzval.⁷²

5.2 Koncepce Road map for peace

Mírový plán stanovoval pro dosažení dohody o finálním statusu tři fáze i s hrubými daty, do kdy měly být splněny jednotlivé úkoly vytyčené Kvartetem. Tyto úkoly měly za cíl zlepšit bezpečnostní, politickou, ekonomickou a humanitární situaci a umožnit Palestincům vybudovat demokratické instituce a dát tak vzniknout podmínkám, za kterých bude možné uzavřít dohodu o finálním statusu. Aby se mírový proces mohl posunout z jedné fáze do té následující, musely být nejprve splněny všechny úkoly v dané fázi. Po každé ukončené fázi mělo dojít ke konání mezinárodní konference, které se měli účastnit i jednotliví představitelé Kvartetu. Progres v plánu měl záviset čistě na zúčastněných stranách a jejich plnění a dodržování vytyčených úkolů a závazků popsanych v plánu. K dovršení celého procesu a uzavření dohody o finálním statusu pak mělo dojít v roce 2005.⁷³

⁷⁰ Bush, George W. (2002) „President Bush Calls for New Palestinian Leadership“, Office of the Press Secretary, The White House Archives, <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020624-3.html> (staženo 10. 2. 2020).

⁷¹ ____, „The Road Map“, *Journal of Palestine Studies* 32, č. 4 (léto 2003): 83, <https://www.jstor.org/stable/10.1525/jps.2003.32.4.83> (staženo 2. 5. 2020).

⁷² Ibid: 83.

⁷³ Bush, George W. (2003) „A Performance-Based Roadmap to a Permanent Two-State Solution to the Israeli-Palestinian Conflict“ Knesset, s. 1-2, http://www.knesset.gov.il/process/asp/event_frame.asp?id=53 (staženo 5. 2. 2020).

První fáze plánu, která měla začít v říjnu 2002 a skončit v květnu 2003, se zaměřovala především na ukončení násilí a vybudování základních demokratických institucí na palestinské straně. Palestinská strana měla nejprve jednoznačně uznat právo Izraele na jeho existenci v míru a bezpečnosti a vyhlásit bezpodmínečné příměří, které ukončí veškeré násilí a ozbrojenou aktivitu vůči Izraeli. Ten se měl na druhé straně zavázat k ukončení násilí vůči Palestincům a k tzv. two state solution, které povede ke vzniku nezávislého, životaschopného a suverénního státu Palestina. Obě strany měly zahájit kooperaci na úrovni bezpečnostních složek, aby ukončily násilí a terorismus. Palestinské bezpečnostní složky měly zničit veškeré teroristické buňky. Izraelská armáda se měla stáhnout na pozice držené před vypuknutím druhé Intifády (28. září 2000) a obě strany měly obnovit status quo, který existoval před tímto datem. Na pozice původně držené izraelskou armádou se měly vrátit palestinské bezpečnostní složky. Ty se měly podřídit palestinskému ministerstvu vnitra. Ze strany arabských států mělo dojít k ukončení podpory všem teroristickým uskupením a jakákoliv finanční podpora pro Palestinu měla začít být prováděna transparentně. Palestinská samospráva měla zhotovit návrh ústavy, založit nezávislou volební komisi a vypsat svobodné volby a jmenovat dočasnou vládu, která se postará o zreformování systému a vybudování institucí nutných pro demokratický stát a provést reformy, které od sebe jasně oddělí jednotlivé složky moci. Izrael měl vyklidit veškeré osady vzniklé od března 2001 a zmrazit jakoukoliv další osidlovací činnost.⁷⁴

V druhé fázi, která měla trvat od června do prosince 2003, mělo dojít k ustavení palestinského státu v provizorních hranicích. Započata měla být po splnění všech bodů z první fáze a hned po uskutečnění palestinských voleb. Kromě ustavení palestinského státu měly být zkonsolidovány nebo plně dokončeny všechny požadavky vytyčené v první fázi, jako byla například palestinská ústava.⁷⁵

Ve třetí a finální fázi, která měla být uskutečněna a dokončena mezi roky 2004 a 2005, mělo dojít k završení celého mírového procesu, ustavení palestinského státu s pevně danými hranicemi a finálnímu ukončení izraelsko-palestinského konfliktu.⁷⁶

⁷⁴ Bush, George W. (2003) „A Performance-Based Roadmap to a Permanent Two-State Solution to the Israeli-Palestinian Conflict“ Knesset, s. 2-5, http://www.knesset.gov.il/process/asp/event_frame.asp?id=53 (staženo 5. 2. 2020).

⁷⁵ Ibid: 5-6.

⁷⁶ Ibid: 6-7.

5.3 Konkrétní problémy Road map for peace

Prvním problémem Cestovní mapy byl fakt, že se na jejím sestavení přímo nepodílel nikdo z izraelské ani palestinské strany, se kterými byl plán pouze konzultován, ale pouze vnější aktéři, jejichž zájmy byly logicky odlišné od samotných příjemců plánu.⁷⁷ Ačkoliv plán obě strany nakonec přijaly, neboť žádný z aktérů nechtěl být viděn jako podporovatel probíhajícího násilí, ani si pokazit své vztahy se Spojenými státy, které mírový proces iniciovaly, jeho implementace pak pro ně byla kvůli celé řadě nejasností a nedořešených záležitostí obtížná. Palestinská samospráva byla navíc závislá na finančních příspěvcích mezinárodní komunity a nemohla si i vzhledem k její již dříve zmíněné špatné ekonomické situaci dovolit riskovat, že o tyto finance přijde, pokud by plán odmítla.

Jednou z těchto nejasností bylo pořadí plnění jednotlivých úkolů v jedné fázi. To značně zpomalovalo a částečně i znemožňovalo jakýkoliv pokrok, neboť Izrael jakýkoliv ústupek ze svojí strany podmiňoval zastavením teroristických akcí ze strany Palestinců. Abbás na druhé straně tvrdil, že nemá šanci u radikálních skupin vyjednat zastavení terorismu, dokud Izrael nepřestane rozšiřovat osady. Na druhé straně mohla potenciální účast obou stran na jeho sestavování vychýlit plán ještě více na izraelskou stranu kvůli nadstandartním vztahům George W. Bushe a Ariela Šarona, které ještě zesilovaly tradičně dobré americko-izraelské vztahy.⁷⁸

Další problematickou záležitostí bylo jeho časové vymezení. Vzhledem k posunutí jeho startu zbýval na dokončení jeho první fáze pouze měsíc, což bylo nezvládnutelné a okamžitě to tak vyřadilo relevantnost časového plánu.⁷⁹ I za předpokladu, že by byl tento problém adresován, nemohly být všechny záležitosti uvedené v plánu vyřešeny za tři roky, vzhledem k tomu, jak jejich projednávání selhalo za vlády Billa Clintona, kdy byly podmínky příznivější kvůli lepším izraelsko-palestinským vztahům.⁸⁰ Je otázkou, co bylo příčinou pro tak ambiciózní časové vymezení, svou roli nicméně mohla hrát Bushova víra v demokracii, která měla vyřešit obecně všechny problémy Blízkého východu a tím pádem i dlouholeté problémy izraelsko-palestinského konfliktu.

⁷⁷ Sharon Otterman, „MIDDLE EAST: The Road Map to Peace“, Council on Foreign Relations, <https://www.cfr.org/background/middle-east-road-map-peace> (staženo 28. 4. 2020).

⁷⁸ Are Hovdenak, „Middle East: More Need for Traffic Police than Road Maps“, *Security Dialogue* 34, č. 4 (prosinec 2003): 504-506, <https://www.jstor.org/stable/26298276> (staženo 14. 4. 2020).

⁷⁹ Ibid: 503-506.

⁸⁰ Marek Čejka, *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal, 2015), 235.

Další překážkou v plánu byly jeho příliš vágní definice některých jeho úkolů, což bylo o to víc problematičtější, vzhledem k faktu, že se na jeho sestavení nepodíleli právě ti, kteří ho pak měli implementovat, což mohlo vést k jeho obcházení.⁸¹ Zejména ve třetí části nechávala Road map mnoho věcí k dohodě, což se už na summitu v Camp Davidu ukázalo jako problematické. Další problematickou záležitostí byla absence sankčních mechanismů, které by mohly potrestat neplnění nebo podkopávání cílů jednou nebo druhou stranou.⁸² Neplnění plánu se tak stávalo v jistém smyslu výhodnější než jeho plnění, neboť ani jedna strana se příliš neměla k ústupkům, u kterých nebylo přesně vymezené pořadí a nebylo vůbec jisté, jestli je má druhá strana navzdory svým závazkům v plánu plnit.

Dalším problémem bylo rozvržení požadavků, které byly v první fázi pro Palestince dost náročné, na rozdíl od těch izraelských. Odměnou jim pak měl ve druhé fázi být pouze provizorní stát v provizorních hranicích, který už Palestinci v jistém smyslu měli. Proto se obávali, že dál než do druhé fáze se proces stejně neposune, protože k tomu na izraelské straně nebude vůle. Nabídka neúplného státu proto nebyla pro palestinskou stranu dostatečně motivační, aby mohla vést k ukončení násilí, neboť cíle intifády byly jednoznačně vyšší.⁸³

S vágností některých definic a nespravedlivým rozvržením požadavků značně souvisí i konkrétní bezpečnostní úkoly, kterými se Road map zabývala. Zatímco požadavky pro palestinskou stranu byly popsány poměrně detailně, dotýkaly se všech významných problémů a logicky vyžadovaly reformu bezpečnostních složek, přesunutí jejich kontroly pod ministerstvo vnitra a zabavení ilegálních zbraní, požadavky pro Izrael zdaleka nebyly tak náročné. Road map tak vůbec neadresovala izraelské mimosoudní likvidace nebo izraelskou bezpečnostní bariéru, která začala být stavěna sice až po zveřejnění Road map, nicméně se stala významným problémem. Z hlediska bezpečnosti tak byla Road map nevyvážená a upřednostňovala izraelskou bezpečnost před tou palestinskou, navzdory faktu, že tři čtvrtiny obětí druhé intifády patřily palestinské straně.⁸⁴

⁸¹ Daoud Kuttab, „Between the Lines: Road Map to Nowhere?“ *Foreign Policy*, č. 137 (červenec/srpen 2003): 88-89, <https://www.jstor.org/stable/3183701> (staženo 1. 5. 2020).

⁸² Are Hovdenak, „Middle East: More Need for Traffic Police than Road Maps“, *Security Dialogue* 34, č. 4 (prosinec 2003): 503, <https://www.jstor.org/stable/26298276> (staženo 14. 4. 2020).

⁸³ Nahum Barnea a Ariel Kastner, „Backchannel: Bush, Sharon and The Uses of Unilateralism“, *The Saban Center for Middle East Policy at The Brookings Institution* č. 2 (2006): 31, <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/20061201-1.pdf> (staženo 13. 11. 2019).

⁸⁴ Are Hovdenak, „Middle East: More Need for Traffic Police than Road Maps“, *Security Dialogue* 34, č. 4 (prosinec 2003): 504, <https://www.jstor.org/stable/26298276> (staženo 14. 4. 2020).

6. Implementace mírového plánu

6.1 První pokus o implementaci plánu

Je otázkou, do jaké míry byla možná implementace mírového plánu s jeho nedostatky za podmínek, které při jeho spuštění v roce 2003 vládly a které přetrvávaly i v následujících letech. Faktem však je, že se na selhání mírového procesu kromě americké administrativy podílel jak Izrael, tak i Palestinská samospráva. Krátce po zveřejnění Road map zaslal Izrael Spojeným státům čtrnáct připomínek k jejímu samotnému obsahu. Nejdůležitějším bodem byla pravděpodobně myšlenka, že jakýkoliv pokrok v Road map by měl být podmíněn počátečním zastavením palestinského násilí, což byl v podstatě Šaronem dlouho prosazovaný postoj. Tím by tak byl porušen nevyslovený princip Road map, že oba státy mají své požadavky vykonávat souběžně. Přestože tyto připomínky nebyly do plánu nijak zapracovány, bylo jasné, že Izrael se s Road map neztotožňuje.⁸⁵

Proces byl technicky spuštěn summitem v Akabě 4. června 2003, kde se George Bush setkal s palestinským premiérem Mahmúdem Abbásem a izraelským premiérem Arielem Šaronem. Jak již bylo zmíněno výše, nehledě na jakékoliv motivy a názory na plán nezbývalo ani jedné straně nic jiného než slíbit oddanost k plánu, což také oba premiéři udělali. Kromě závazků plnit plán pak Šaron zřetelně vyslovil podporu pro vznik palestinského státu, což však vzhledem k jeho výše uvedeným názorům nebylo pravděpodobně upřímné.⁸⁶ Šaronův mluvčí pak tuto myšlenku v zásadě potvrdil, když izraelskému tisku mimo záznam naznačil, že Šaron nemá implementaci třetí fáze Road map, po které mělo dojít ke vzniku palestinského státu, v plánu.⁸⁷

Abbás na druhé straně odsoudil druhou intifádu a s ní spojené násilí jako prostředek k vyřešení konfliktu, za což si několik dní poté na společných jednáních o zastavení teroristických útoků vysloužil kritiku ze strany Hamásu, což jen demonstrovalo jeho pozici.⁸⁸ Bush zase oběma stranám slíbil, že Road map se stane prioritou pro ministra zahraničí Colina Powella, poradkyni pro národní bezpečnost Condoleeazu Rice a

⁸⁵ Are Hovdenak, „Middle East: More Need for Traffic Police than Road Maps“, *Security Dialogue* 34, č. 4 (prosinec 2003): 503-506, <https://www.jstor.org/stable/26298276> (staženo 14. 4. 2020).

⁸⁶ Elliott Abrams, *Tested by Zion: The Bush Administration and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 72-73.

⁸⁷ Daniel Zoughbie, *Indecision Points: George W. Bush and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge, MA: The MIT Press, 2014), 63.

⁸⁸ Elliott Abrams, *Tested by Zion: The Bush Administration and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 72-76.

speciálního vyslance Johna Wolfa, což mělo prokázat americký zájem o dovedení celé záležitosti do úspěšného konce. K výraznější americké mediaci však nedošlo ani v průběhu léta 2003, kdy byla vůle k postupu v Road map z obou stran největší, ani v podstatě kdykoliv později.⁸⁹

V praxi však navzdory závazkům, ke kterým se obě strany přihlásily, nebyla ani na jedné straně přílišná vůle se mírovým plánem řídit nebo ho dovést až do úplného konce. Izrael byl nadále ochotný jednat pouze za podmínky, že palestinská strana zastaví veškeré násilí a udrží příměří po dostatečně dlouhou dobu. V tomto bodě měl Izrael plnou podporu i od Spojených států, a tím pádem neměl žádný důvod z tohoto bodu jakkoliv slevovat.⁹⁰ Zastavení násilí bylo koneckonců ústředním bodem první fáze Road map a tento požadavek byl i vzhledem ke všem obětem zcela legitimní.

Pro palestinskou stranu však zastavení teroristických útoků představovalo těžko řešitelný problém, což hned 8. června, čtyři dny po ukončení summitu demonstroval další teroristický útok, který opět rozvířil spirálu násilí.⁹¹ Přestože hned v létě 2002 sestavila Palestinská samospráva provizorní ústavu a v březnu 2003 byl premiérem jmenován Mahmúd Abbás a staré palestinské vedení bylo zdánlivě pryč, neměl Abbás příliš velkou šanci uspět. Jeho vláda nebyla zvolena v řádných volbách a vedle Arafata, který měl stále prezidentskou funkci a byl dlouhodobým veteránem celého konfliktu, chyběla Abbásovi mezi Palestinci dostatečná legitimita a autorita, se kterou by měl šanci prosadit, co od něj Road map vyžadovala.⁹²

Důsledkem intifády vzrostla moc hnutí Hamásu, které aspirovalo na to stát se vůdčí stranou v řízení Palestinské samosprávy a mírovým procesem vedeným Spojenými státy pohrdalo. Svou popularitu mezi palestinským lidem získal Hamás prostřednictvím teroristických útoků na Izrael, na kterých měl pravděpodobně ze všech palestinských hnutí největší podíl. Svým jednáním představoval Hamás problém pro celý mírový proces a všechny ostatní důležité aktéry včetně Jásira Arafata. Ten se oprávněně obával (jak později dokázaly výsledky palestinských voleb v roce 2006 popsané níže), že pokud by došlo ke

⁸⁹ Lincolnd Chafee, „President Bush's Road Map to Middle East Peace: A Promise Unfulfilled“, *Brown Journal of World Affairs* 14, č. 1 (podzim/zima 2007): 214, <https://www.jstor.org/stable/24590702> (staženo 28. 3. 2020).

⁹⁰ Elliott Abrams, *Tested by Zion: The Bush Administration and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 75.

⁹¹ *Ibid.*: 77.

⁹² Daniel Zoughbie, *Indecision Points: George W. Bush and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge, MA: The MIT Press, 2014), 61.

svobodným volbám, jak byly nastíněny ve druhé fázi, měl by Hamás velkou šanci na vítězství, což by ho spolu s jeho stranou Fatah odstavilo od moci. Stejně tak netoužil Arafat po úspěchu mírové iniciativy George Bushe, který ho svou rétorikou odepsal, a jehož mírový plán kvůli jeho obsahu pravděpodobně vnímal jako neschůdný. Proto se také odmítal vzdát kontroly bezpečnostních složek, které byly na jedné straně důležitým prostředkem jeho moci a na druhé straně mohly zastavit atentátníky.⁹³ Ještě za své plné vlády před jmenováním Abbáse premiérem se Arafat snažil zachovat národní jednotu, a proto měly radikální skupiny ve vládě vždy své místo, nebo byly jejich činy tolerovány. Pravděpodobně i ze strachu z případného útoku na jeho osobu tak proto proti nim odmítal zavést jakákoliv radikální opatření.⁹⁴

Červen 2003 se tak nehledě na summit v Akabě stal dalším krvavým měsícem, kdy téměř každý den docházelo k menším teroristickým útokům, které Izrael mstil mimosoudními likvidacemi a Abbás tak ztrácel v očích Izraele veškerou možnou důvěru, kterou do něj vložil.⁹⁵ Na tyto útoky pak Izrael odpovídal výše popsanými mimosoudními likvidacemi členů Hamásu. Od větší vojenské operace pak Izrael paradoxně držela dál Bushova administrativa, která Šarona přesvědčila, ať dá Abbásovi dostatečný čas a prostor zkonsolidovat bezpečnostní síly a nechat je konat.⁹⁶ Izraelské jednotky však v červnu nadále okupovaly některá palestinská města, která měla být dle dohod z Osla pod palestinskou kontrolou. Na obranu Izraele je ale nicméně nutné dodat, že Izrael pravidelně po všech teroristických akcích a před odvetnými údery vyzýval palestinskou stranu, aby všechny pachatele případně i organizátory zatkla a vydala Izraeli. To palestinská strana odmítala s tím, že podle platných bezpečnostních dohod nemohla být o vydávání řeč a viníci měli být souzeni dle palestinského práva. V některých případech pak pod vlivem mezinárodního tlaku byli sice viníci palestinskými bezpečnostními složkami zatýkáni, nicméně po několika dnech byli opět propuštěni.⁹⁷ Za této situace, kdy neoprávněná izraelská okupace v Zóně A nadále probíhala, Izrael pokračoval v mimosoudních

⁹³ Robert O. Freedman, „The Bush Administration and the Israeli–Palestinian Conflict: A Preliminary Evaluation“ *American Foreign Policy Interests* 25, č. 6 (2003): 509, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/725540741?journalCode=uafp20> (staženo 1. 5. 2020).

⁹⁴ Marek Arnaud, „The Israeli-Palestinian conflict: is there a way out?“ *Australian Journal of International Affairs* 57, č. 2 (červenec 2003): 247, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10357710301739> (staženo 7. 2. 2020).

⁹⁵ Elliott Abrams, *Tested by Zion: The Bush Administration and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 76-77.

⁹⁶ *Ibid*: 78.

⁹⁷ Marek Čejka, *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal, 2015), 228.

likvidacích a Arafat držel klíčový vliv, však bylo pro Abbáse velmi obtížné přesvědčit jak radikální, tak i umírněné frakce a hnutí, aby teroristické akce utlumily nebo kompletně zastavily.⁹⁸

K těmto záležitostem se navíc přidala izraelská výstavba bezpečnostního plotu, která začala 16. června a která měla oddělit území Západního břehu od Izraele a zabránit tak mnohačetným teroristickým útokům. Pro Palestince však byla jeho výstavba v mnoha ohledech problematická. Izrael si stavbou plotu přisvojoval mnohem více území, než mu náleželo, neboť plot nekopíroval přesnou hranici mezi izraelským územím a předpokládaným a dodnes okupovaným „palestinským“ územím na Západním břehu. Plot zároveň způsoboval problémy pro Palestince dojíždějící za prací nebo za vzděláním, rozděloval jejich pozemky a odděloval je od zdroje vody.⁹⁹ Na druhé straně se dalo oddělení izraelského a „palestinského“ území vnímat tak, že Šaron do budoucnosti počítá s tzv. two-state solution.¹⁰⁰ Plot samozřejmě vyvolal vlnu nesouhlasu, která nebyla pouze palestinská, ale přicházela mimo jiné i ze Spojených států, které Izrael potrestaly zkrácením poskytnuté půjčky o částku, jež podle dostupných odhadů Izrael zaplatí za výstavbu bariéry na „palestinském“ území. Stavbu plotu to nicméně nezastavilo.¹⁰¹

K prvnímu nadějnému momentu mírového procesu došlo až 27. června díky první významnější intervenci Bushovy administrativy od summitu v Akabě, kdy Abbás zprostředkovaně přes americkou poradkyni pro národní bezpečnost Condoleeazu Rice vyjednal stažení izraelských jednotek z jejich pozic v Gaze. Tam je pak po jejich stažení nahradily palestinské bezpečnostní složky. To pak Abbásovi umožnilo vyjednat tříměsíční příměří mezi Izraelem a dvěma největšími teroristickými hnutími: Hamásem a Islamistickým džihádem.¹⁰² V reakci na to pak Izrael začal pomalu stahovat své jednotky z palestinského města Betlém, propustil několik palestinských vězňů a začal s vyklizením i několika malých ilegálních osad. Palestinci odsuzovaný bezpečnostní plot byl však nadále

⁹⁸ Marek Čejka, *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal, 2015), 228.

⁹⁹ Avi, Schlaim, *Israel and Palestine: reappraisals, revisions, refutations* (London: Verso, 2009), 291.

¹⁰⁰ Ben-Ami, Shlomo, *Scars of War, Wounds of Peace: The Israeli-Arab Tragedy* (Oxford: Oxford University Press, USA, 2006), 303.

¹⁰¹ Daniel Zoughbie, *Indecision Points: George W. Bush and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge, MA: The MIT Press, 2014), 65-67.

¹⁰² Elliott Abrams, *Tested by Zion: The Bush Administration and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 78.

ve výstavbě.¹⁰³

V červenci se Bush opět mírně zapojil, když postupně přijal oba premiéry v Bílém domě. Nejprve Mahmúda Abbáse, který Bushovi vysvětlil, že příměří je pravděpodobně neudržitelné, pokud se Izrael neposune v plnění svých požadavků v Road map. Abbás tak Bushe požádal, aby přitlačil na Šarona v otázce zastavení výstavby bezpečnostního plotu, růstu osad, stažení z palestinských území a propuštění vězňených, ale neodsouzených Palestinců z izraelských vězení.¹⁰⁴ Během následné Šaronovy návštěvy však toto Abbásovo naléhání příliš diskutováno nebylo. Bush místo toho převážně pochválil Šaronův boj proti terorismu a jeho dosavadní kroky, jako částečné stažení izraelské armády z palestinských měst, a na Abbásovo naléhání příliš nedošlo.¹⁰⁵

Dva týdny po premiérských návštěvách v Bílém domě však Hamás porušil příměří a 12. srpna došlo ke dvěma menším sebevražedným teroristickým útokům, které 19. srpna následoval jeden výrazně násilnější, při kterém zemřelo 23 lidí a přes 100 jich bylo zraněno. Po 36 hodinách, kdy palestinské bezpečnostní složky nepodnikly žádnou akci a Bushova administrativa nijak neintervenovala, spustil Izrael vojenskou akci, při které zabil jednoho z šéfů Hamásu, a o tři dny později podniknul další letecké útoky cílené na Hamás. Tím tak bylo příměří plně porušeno a násilnosti druhé intifády se opět rozhořely. V důsledku těchto událostí pak Abbás 6. září rezignoval.¹⁰⁶ Následným jmenováním Ahmeda Qurei premiérem místo Abbáse se mírový proces kompletně zastavil, neboť Qurei byl spíše než plnohodnotným premiérem Arafatovou loutkou.¹⁰⁷

6.2 Cesta k Annapolis

Od pozastavení mírového procesu v září 2003 nedošlo až do konference v Annapolis, která proběhla v listopadu 2007, v podstatě k žádným iniciativám, které by mírový proces výrazně posunuly, respektive pomohly k jeho obnovení. I přesto v tomto čtyřletém období došlo k několika významným událostem, které vnesly do izraelsko-

¹⁰³ Robert O. Freedman, „The Bush Administration and the Israeli– Palestinian Conflict: A Preliminary Evaluation“ *American Foreign Policy Interests* 25, č. 6 (2003): 505-511, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/725540741?journalCode=uafp20> (staženo 1. 5. 2020).

¹⁰⁴ Lincoln Chafee, „President Bush's Road Map to Middle East Peace: A Promise Unfulfilled“, *Brown Journal of World Affairs* 14, č. 1 (podzim/zima 2007): 214, <https://www.jstor.org/stable/24590702> (staženo 28. 3. 2020).

¹⁰⁵ Elliott Abrams, *Tested by Zion: The Bush Administration and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 81-82.

¹⁰⁶ Ibid: 83.

¹⁰⁷ Ibid: 84.

palestinského konfliktu nové podmínky. Svým charakterem nicméně právě oddalovaly obnovení mírového procesu, v případě izraelského unilaterálního stažení z pásma Gazy pak doslova záměrně.¹⁰⁸ Bushova administrativa, jejíž pozornost zaměstnávala z velké části válka v Afghánistánu a v Iráku, pak nechtěla investovat politický kapitál do mírového procesu, který se v podstatě hned po reálném zahájení zadřel.¹⁰⁹

První a již zmíněnou událostí, která oddálila obnovení mírového procesu bylo izraelské unilaterální stažení z pásma Gazy a s ním spojené vyklizení čtyř osad na Západním břehu. Unilaterální bylo proto, že Šaron na palestinské straně nenacházel partnera k vyjednávání a Arafata za partnera nepovažoval. K tomuto kroku, který izraelský premiér Ariel Šaron představil poprvé na sklonku roku 2003, měl hned několik důvodů. Přítomnost izraelských osadníků v Gaze představovala pro Izrael bezpečnostní a finanční zátěž a zároveň vyvolávala permanentní napětí. Ve stejné době, kdy Šaron svůj plán oznámil, navíc probíhala alternativní mírová jednání v Ženevě. Ty iniciovali opoziční izraelští a palestínští politici, kteří vnímali nutnost pokračovat v mírových jednáních, avšak zároveň neměli důvěru v úspěch Road map. Jejich vyjednané Ženevské dohody byly pro palestinskou stranu poměrně přijatelné a v mnohém se podobaly nabídkám z Camp Davidu: palestinský stát se měl rozkládat na 98 % Západního břehu a v pásmu Gazy, případně mu měly i arabské čtvrti Východní Jeruzaléma a Chrámová hora; valná většina palestinských uprchlíků by získala právo na návrat pouze do palestinského státu; hranice mezi oběma státy měly v počátečním období zajišťovat mnohonárodnostní síly.¹¹⁰ Izraelská i palestinská vláda Ženevské dohody sice odmítly, nicméně bylo zřetelné, že ve společnosti stále rezonuje myšlenka o obnovení mírového procesu. Představením plánu na stažení z Gazy odvrátil Šaron pozornost od Ženevských dohod a vytvořil zdání, že chce navázat na mírový proces. Opak byl pravdou, jak skvěle dokazuje výrok Šaronova hlavního poradce Dova Weisglasse: „Cílem evakuace pásma Gazy je zastavení mírového procesu a zabránění vzniku palestinského státu.“¹¹¹

Vzhledem k tomu, že k vyklizení osad došlo až v srpnu 2005, zastavil Šaron mírový proces v podstatě na dva roky. Pro svůj plán totiž získal plnou podporu a pozornost Bushovy

¹⁰⁸ Marek Čejka, *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal, 2015), 244.

¹⁰⁹ Daniel Kurtzer, *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* (Ithaca: Cornell University Press, 2013), 178.

¹¹⁰ Marek Čejka, *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal, 2015), 237.

¹¹¹ Ibid: 244.

administrativy, kterou mu Bush vyjádřil osobně v dopise 14. dubna 2004.¹¹² V něm však kromě stažení z Gazy vyjádřil podporu i ve věci budoucích hranic, židovských osad a palestinských uprchlíků. Izrael si měl dle Bushe ponechat již existující osady na Západním břehu, návrat k izraelským hranicím před rokem 1967 označil Bush za nerealistický a palestinství uprchlíci měli získat možnost přesídlení pouze do palestinského státu, ne do Izraele.¹¹³ To byl historický krok, neboť nikdy předtím Izrael od Spojených států tak otevřenou podporu zejména v záležitosti židovských osad nezískal. Protože Šaronův plán neměl v Izraeli zdaleka takový ohlas, byla pro něj americká podpora obzvláště důležitá. S plánem nesouhlasila nemalá část Šaronovy vlastní strany Likud a další pravicové strany ve vládní koalici, což nakonec vedlo ke vzniku vlády národní jednoty, aby mohla evakuace osad vůbec proběhnout. Vedlejším efektem pak byl nakonec i vznik nové politické strany Kadima v roce 2005, kterou založil právě Šaron s dalšími politiky, kteří podporovali stažení z Gazy.¹¹⁴

Průlom v obnovení mírového procesu nepřinesla ani smrt Jásira Arafata v listopadu 2004, který byl Spojenými státy i Izraelem vnímán jako podstatná překážka v jednání s palestinskou stranou. Lednové prezidentské volby v roce 2005 pak vyhrál Mahmúd Abbás, což zdánlivě naznačovalo šanci na obnovení mírového procesu, k čemuž ale právě kvůli faktu, že Spojené státy byly zaměřené na do té doby ještě neproběhlé izraelské stažení z Gazy (a částečně ze Západního břehu), nedošlo.¹¹⁵ Jistý posun nicméně přinesl summit v Šarm al-Šajchu, který se konal 8. února, kde nově zvolený Mahmúd Abbás společně s Arielem Šaronem vyhlásili ukončení vzájemného násilí. Konec druhé intifády je proto často datován k tomuto dni, neboť teroristické útoky po smrti Jásira Arafata z velké míry ustaly a s tím i samozřejmě odvetné akce izraelské armády. Je ale otázkou, nakolik spolu tato společná výzva a konec teroristických útoků skutečně souvisely.¹¹⁶ Oba politici zároveň slíbili, že se vrátí k plnění Road map, což byla ovšem poněkud planá deklarace, protože Izrael se nadále věnoval stažení z Gazy, které bylo jasně vnímáno jako krok, který

¹¹² Daniel Kurtzer, *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* (Ithaca: Cornell University Press, 2013), 180-181.

¹¹³ Ibid: 181.

¹¹⁴ Marek Čejka, *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal, 2015), 245-246.

¹¹⁵ Daniel Kurtzer, *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* (Ithaca: Cornell University Press, 2013), 193.

¹¹⁶ Marek Čejka, *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal, 2015), 251.

nespadá pod rámeček Road map.¹¹⁷

„Formálním“ ukončením druhé intifády nicméně došlo k vyřešení podstatného problému první fáze Road map a zároveň Šaronovy podmínky, že nebude jednat, dokud palestinské násilí neskončí. Samotného Ariela Šarona postihla na začátku ledna 2006 mozková příhoda, po které upadnul do vegetativního stavu a nebyl tak nadále schopen vykonávat funkci premiéra. Nahradil ho tak jeho vicepremiér a místopředseda jeho nové strany Kadima Ehud Olmert. Svou pozici potvrdil pak i ve volbách v březnu 2006, po kterých se stal opět premiérem v nové vládě. Ještě ve své předvolební kampani představil Olmert svůj plán, kterým by navázal na Šarona a Izrael by se unilaterálně stáhnul z většiny Západního břehu a anektoval by zbytek, kde se nacházely nejvíce obydlené osady. To ostatně schválil Bush ve svém dopise Šaronovi v roce 2004. Tím by tak vznikla finální podoba izraelsko-palestinské hranice.¹¹⁸ Bushova administrativa tento plán podpořila, nicméně se snažila Olmerta přesvědčit, aby tento krok vyjednal s palestinskou stranou a nejednal unilaterálně. Důvodem byl zájem na tom, aby si Hamás stejně jako v případě Gazy nepřipsal tento krok jako úspěch a důsledek své teroristické kampaně z druhé intifády. Pro Bushovu administrativu představoval tento plán opět nadějnou šanci na posun směrem k finálnímu mírovému uspořádání, nehledě na fakt, že do Road map nebyl nijak zařazen.¹¹⁹ Po roztržce s Libanonem, která vedla ke krátké izraelsko-libanonské válce, jež trvala od 12. července do 14. srpna, se však Olmert rozhodl svůj plán pozastavit. Oficiálním důvodem bylo, že peníze jinak věnované na stahování ze Západního břehu musí být investovány do rekonstrukce škod v severním Izraeli způsobených válkou.¹²⁰

Ve stejné době, co Olmert nahradil Šarona v premiérském křesle, došlo k palestinským parlamentním volbám. Ty byly nezbytnou podmínkou pro vstup do druhé fáze Road map a americká strana doufala, že by mohly vést k obnovení mírového procesu. K jejímu velkému překvapení vyhrálo volby hnutí Hamás, známé svým terorismem a radikálními

¹¹⁷ „Sharon, Abbas Declare An End To Hostilities“ Jewish Virtual Library, <https://www.jewishvirtuallibrary.org/sharon-abbas-declare-an-end-to-hostilities> (staženo 25. 4. 2020).

¹¹⁸ „Convergence Plan“ The Reut Institute, <http://www.reut-institute.org/Publication.aspx?PublicationId=338> (staženo 25. 4. 2020).

¹¹⁹ Elliott Abrams, *Tested by Zion: The Bush Administration and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 174-175.

¹²⁰ Doug Struck, „Israel Shelves Plan to Pull Out Of Settlements In West Bank“, The Washington Post, https://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/08/22/AR2006082201088_pf.html (staženo 28. 4. 2020).

postoji vůči Izraeli.¹²¹ K jeho výhře nemálo pomohl Izrael svým stažením z Gazy, kde byl Hamás dominantní. Vzhledem k tomu, že Izrael své stažení s palestinskou stranou nijak nekomunikoval, přičítal Hamás izraelské stažení svým teroristickým útokům z druhé intifády a ve volební kampani to prosazoval jako svůj úspěch.¹²² Obecně však získal Hamás podporu právě díky svému negativnímu postoji vůči Izraeli. Naopak Fatah byl známý svou korupcí a chyběla mu tvář zemřelého Jásira Arafata.¹²³

Hned po jmenování nové jednobarevné vlády Hamásu 29. března 2006 začal Izrael hrozit, že zmrazí veškeré peníze, které normálně putovaly do Palestinské samosprávy. S hrozbami na zastavení finančních toků se krátce na to přidaly i Spojené státy a další státy, které Palestinskou samosprávu finančně podporovaly. Na následném summitu se pak členové Kvartetu dohodly, že Hamás se musí zříci násilí jako nástroje pro řešení sporů, uznat právo Izraele na existenci a respektovat veškeré dosavadní izraelsko-palestinské dohody, včetně Road map. Hamás tyto požadavky odmítl a Palestinská samospráva začala v důsledku nedostatečných peněžních zdrojů nutných pro výplaty a zajišťování základních služeb pomalu kolabovat.¹²⁴ Patovou situaci vyřešily až Saudskou Arábií prosazená dohoda z Mekky, kdy se Fatáh a Hamás 8. února 2007 zavázaly zastavit vzájemné násilné střety a vytvořit vládu národní jednoty. Vláda nicméně vydržela pouhé čtyři měsíce, neboť spory mezi oběma tábory nadále přetrvávaly a vyvrcholily v červnu 2007, kdy ozbrojené křídlo Hamásu obsadilo veškerá stanoviště Fatahu v Gaze a převzalo nad ní kontrolu. V reakci na to pak Mahmúd Abbás jako prezident Palestinské samosprávy vyhlásil nouzový stav a jmenoval pro tento stav určenou vládu složenou samozřejmě ze zástupců Fatahu. Tu pak vzhledem k nepřátelským postojům vůči Hamásu rychle uznaly Spojené státy, Evropská unie i Izrael a obnovily finanční toky.¹²⁵

Se jmenováním nové vlády Fatahu se tak teoreticky naskytl možnost k obnovení mírového procesu, kterou Bushova administrativa využila. Důvodem pro obnovení mírové iniciativy byl právě nárůst moci Hamásu, která se nejprve projevila jeho vítězstvím ve

¹²¹ Daniel Zoughbie, *Indecision Points: George W. Bush and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge, MA: The MIT Press, 2014), 98-100.

¹²² Daniel Kurtzer, *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* (Ithaca: Cornell University Press, 2013), 200.

¹²³ Chris McGeal, „Fatah struggles with tainted image“, *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/world/2006/jan/24/israel> (staženo 26. 4. 2020).

¹²⁴ Daniel Kurtzer, *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* (Ithaca: Cornell University Press, 2013), 193.

¹²⁵ Marek Čejka, *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal, 2015), 283.

volbách v roce 2006, jež Spojené státy překvapilo, a následně jeho převzetím Gazy. S tímto nárůstem moci teroristického hnutí pak měla Bushova administrativa vzhledem ke své doktríně samozřejmě problém, který se rozhodla vyřešit právě tím, že opětovně podpoří mírový proces, jehož úspěch mohl posílit právě Fatah a oslabit Hamás.¹²⁶

6.3 Konference v Annapolis a následný vývoj

K již zmíněné konferenci v Annapolis, která zajistila zásadní obrat v dosavadních mírových snahách, však došlo až 27. listopadu 2007. V té době však už Bushovi zbýval pouze rok a dva měsíce do konce mandátu, a to s sebou samozřejmě neslo nemalé riziko, že po jeho skončení nebude na americké straně vůle mírový proces nadále podporovat, stejně jako to udělal po svém nástupu do funkce Bush. Konference se kromě Bushe jako hlavního organizátora zúčastnil za Izrael premiér Ehud Olmert a za Palestinskou samosprávu prezident Mahmúd Abbás. Jejím výsledkem byl závazek obou stran implementovat veškeré obligace, které jim ukládala Road map a dohoda izraelské a palestinské strany na zahájení pravidelných bilaterálních jednáních týkajících se problematických záležitostí finálního statusu – tedy např. hranic, osad, palestinských uprchlíků, rozdělení Jeruzaléma.¹²⁷

Jednání pak skutečně začala a probíhala v pravidelných intervalech, kdy se scházel jak Olmert s Abbásem, tak ale i komise, které řešily problematické body a sestavovaly nabídku mírové dohody. V jejich čele pak stála za izraelskou stranu ministryně zahraničí Cipi Livni a za palestinskou stranu bývalý premiér Ahmed Qurei. Jednání se pak jednou za měsíc zúčastňovala i americká ministryně zahraničí Condoleezza Rice. Z její strany nicméně chyběly návrhy, které mohly překlenout vzájemné neshody ohledně jednotlivých problematických záležitostí.¹²⁸

Zásadním problémem byl kromě krátkého se času spojeného s koncem Bushova mandátu i korupční aféra Ehuda Olmerta. Ta začala v průběhu roku 2008 čím dál více vyplouvat napovrch, což nakonec v září 2008 vyústilo v Olmertovu formální rezignaci na pozici

¹²⁶ Daniel Kurtzer, *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* (Ithaca: Cornell University Press, 2013), 218-219.

¹²⁷ Bush, George W. (2007) „Joint Understanding Read by President Bush at Annapolis Conference“, Office of the Press Secretary, The White House Archives, <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2007/11/20071127.html> (staženo 30. 4. 2020).

¹²⁸ Daniel Kurtzer, *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* (Ithaca: Cornell University Press, 2013), 227.

premiéra, kterým ale zůstal až do nových voleb a sestavení nové vlády Benjaminem Netanyahuem. Pro Abbáse znamenal tento fakt problém, neboť se bál že jakákoliv případně vyjednaná mírová dohoda nemusí být platná, pokud by byla podepsaná odstupujícím premiérem, který mohl být v budoucnosti navíc trestně stíhaný, což Olmert byl.

Naprosto klíčovou událostí se v důsledku těchto okolností stala společná schůzka Olmerta s Abbásem, která proběhla 16. září 2008, tedy jen den předtím, než Olmert oficiálně rezignoval na funkci předsedy své strany Kadima a ta zvolila nového předsedu, respektive předsedkyni Cipi Livni. Olmert nabídl finální nabídkou mírové dohody včetně mapy znázorňující přesné teritorium budoucího palestinského státu. Ve své nabídce Olmert navrhoval, že Izrael si ponechá 6,5 % území ze Západního břehu osídleného osadami a jako kompenzaci nabídl 5,8 % z izraelského území. Západní břeh měl pak s pásmem Gazy spojit koridor. Jeruzalém se měl stát sdíleným hlavním městem obou států s tím, že Arabské čtvrti ve Východním Jeruzalémě by se staly součástí palestinského státu a židovské čtvrti v Západním a Východním Jeruzalémě by získal Izrael. Nad svatými místy Jeruzaléma by pak dohlížela mezinárodní komise. Palestinský stát neměl mít žádnou armádu a hranici mezi Jordánskem a palestinským státem měly střežit mezinárodní síly pod vedením Spojených států.¹²⁹ Palestinských uprchlíků měl Izrael přijmout jen velmi omezené množství, dle zveřejněných předchozích debat mezi Olmertem a Condoleeou Rice mělo jít o 5000 uprchlíků, nicméně zbytek měl být finančně kompenzován.¹³⁰

Abbás sice nesouhlasil v záležitosti území a uprchlíků, neboť byl údajně ochoten vzdát se pouze 1,9 % Západního břehu a počet přijatých palestinských uprchlíků mu přišel příliš malý, nicméně Olmertova nabídka pro něj byla značně zajímavá.¹³¹ Olmert si přál, aby Abbás podepsal jeho nabídku hned na místě, nicméně Abbás se o ní chtěl nejprve poradit se svými experty a žádal po Olmertovi jeho mapu k vypůjčení. To však Olmert udělat nechtěl, neboť se obával, že by ji Palestinská strana mohla případně vzít jako požadované minimum od kterého by se odvíjelo další vyjednávání.¹³² Abbás proto odmítl přijmout a

¹²⁹ Ethan Bronner, „Olmert Memoir Cites Near Deal for Mideast Peace“, The New York Times, <https://www.nytimes.com/2011/01/28/world/middleeast/28mideast.html> (staženo 20. 4. 2020).

¹³⁰ Rebecca Anna Stoil, „Rice Reveals Concessions in 2008 Peace Talks, JPOST, <https://web.archive.org/web/20111102052746/http://www.jpost.com/DiplomacyAndPolitics/Article.aspx?id=243917> (staženo 28. 4. 2020).

¹³¹ Ethan Bronner, „Olmert Memoir Cites Near Deal for Mideast Peace“, The New York Times, <https://www.nytimes.com/2011/01/28/world/middleeast/28mideast.html> (staženo 20. 4. 2020).

¹³² Nathan Thrall, „What Future for Israel“, The New York Review of Books, <https://www.nybooks.com/articles/2013/08/15/what-future-israel/> (staženo 5. 5. 2020).

požádal Olmerta o další schůzku, která by se konala následující den a které by se zúčastnili i jeho poradci. S ní údajně Olmert souhlasil, nicméně ke schůzce nedošlo, dle Olmerta z důvodu palestinského přání o odložení jejího konání.¹³³ K dalšímu společnému jednání pak už nedošlo. Důvodem pak pro Abbáse mohla být právě Olmertova rezignace a s ní spojené nadcházející nové volby, kvůli kterým nechtěl Abbás jednat ani s Olmertovou nástupkyní v čele Kadimy Cipi Livniovou. Roli pak mohl hrát i právě končící Bushův mandát.¹³⁴ Oba představitelé se pak v pozdějších vyjádřeních shodli, že doufali, že americká strana přinese návrhy, které mohly překlenout vzájemné neshody v nedořešených záležitostech. Ty ale nepřišly.¹³⁵

V prosinci 2008 zahájil Izrael v odpověď na raketové útoky z pásma Gazy operaci Lité olovo, která měla donutit Hamás, aby tyto útoky zastavil. Operace trvala až do ledna, kdy Bushovi končil mandát. Navzdory tomu pozvala Condoleezza Riceová dle Abbásových slov jeho a Olmerta na 3. ledna do Washingtonu na poslední pokus o vyjednání dohody, kam dle Abbáse nicméně Izrael odmítl poslat svého vyjednavče a k jednání proto nedošlo.¹³⁶ S Bushovým koncem v prezidentské funkci pak byla Road map definitivně opuštěna, neboť nastupující Netanjahuova vláda v Izraeli neměla zájem se k jednání vrátit.

¹³³ Rebecca Anna Stoil, „Rice Reveals Concessions in 2008 Peace Talks, JPOST, <https://web.archive.org/web/20111102052746/http://www.jpost.com/DiplomacyAndPolitics/Article.aspx?id=243917> (staženo 28. 4. 2020).

¹³⁴ Daniel Kurtzer, *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* (Ithaca: Cornell University Press, 2013), 233.

¹³⁵ Ethan Bronner, „Olmert Memoir Cites Near Deal for Mideast Peace“, *The New York Times*, <https://www.nytimes.com/2011/01/28/world/middleeast/28mideast.html> (staženo 20. 4. 2020).

¹³⁶ Daniel Kurtzer, *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* (Ithaca: Cornell University Press, 2013), 234.

7. Závěr

Zdánlivě nesouvisející, avšak neopomenutelnou roli v celé Bushově mírové iniciativě hrál neúspěch jeho předchůdce Billa Clintona dovést své předchozí mírové snahy do úspěšného konce. Neúspěch jednání v Camp Davidu vedl spolu s dalšími faktory k rozpoutání druhé intifády, která sama o sobě byla dost významným problémem při Bushových mírových snahách, avšak zároveň byla i jednou z příčin, proč se George W. Bush začal v izraelsko-palestinském konfliktu angažovat. Clinton se i přesto do konce svého prezidentství snažil dovést mírová jednání do úspěšného konce a přestože neuspěl, pokrok v dosahování kompromisu byl zřetelný. Palestinské odmítnutí těchto nabídek nicméně nasadilo vysokou laťku pro jakékoliv další mírové nabídky a vytvořilo dojem její opětovné nedosažitelnosti. Prospekt jakýchkoliv mírových jednání, která se nepřiblíží této nabídce byl pro palestinskou stranu nezajímavý a Izrael na druhé straně neviděl důvod, proč by měl nabízet více, když i tak z jeho pohledu velmi dobrá nabídka míru byla odmítnuta a vedla akorát k násilí v podobě druhé intifády. Nezájem o téměř jakékoliv diplomatické jednání pak umocňovali i hlavní představitelé obou stran konfliktu: prezident Palestinské samosprávy Jásir Arafat a premiér Izraele Ariel Šaron. Arafat věřil, že stejně jako první intifáda, tak i ta druhá povede k významným izraelským ústupkům, které by mohly uspokojit minimální palestinský konsenzus o palestinském státě. Na druhé straně pravicový premiér Ariel Šaron nebyl vůbec příznivce vzniku palestinského státu, palestinské teroristické útoky tvrdě trestal odvetnými vojenskými údery jakákoliv diplomatická jednání podmiňoval zastavením palestinského teroru.

Tento pozůstatek Clintonovy éry o malé ochotě k mírovým jednáním se pak negativně promítnul do celého Bushova angažmá v izraelsko-palestinském konfliktu. Nicméně jak ukázala konference v Annapolis a z ní vzešlá jednání o finálním statusu, podstatnější problém tkvěl v Bushově přístupu k celé jeho mírové iniciativě a hlavním aktérům. Ten byl značně ovlivněn událostmi 11. září, po kterém Bush izraelsko-palestinský konflikt do své zahraničněpolitické agendy sice zařadil, avšak převážně z pragmatických důvodů, jako bylo získání arabské podpory pro svou válku s terorismem nebo demonstrace úspěšnosti demokracie. Prioritou se pak konflikt samozřejmě nestal a zůstal pouze druhořadou záležitostí, což v praxi znamenalo, že se Bush sám na rozdíl od Clintona v konfliktu příliš aktivně neangažoval a spíše pouze podporoval nebo kritizoval konkrétní činy jednotlivých aktérů konfliktu. Když tedy čerstvě zahájený mírový proces v září 2003

selhal, Bush se nijak výrazně nesnažil o jeho obnovení. Bushův pohled na konflikt byl komplikován i jeho novou doktrínou a s ní souvisejícím světonázorem, kdy jednotlivé aktéry začal rozdělovat na podporovatele terorismu a bojovníky s terorismem. Tento pohled pak po incidentu, kdy Izrael v lednu 2002 zachytil loď plnou zbraní směřující do palestinského pásma Gazy, začal aplikovat i na izraelsko-palestinský konflikt, ve kterém Izrael v důsledku druhé intifády válčil s palestinským terorismem, stejně jako Bush ve větší míře válčil s tím světovým. Tradiční americký pro-izraelský postoj tak ještě posílil a Bush navázal přátelské pouto s izraelským premiérem Arielem Šaronem a na druhé straně si vytvořil silně kritický postoj vůči Arafatovi. Tento Bushův ideologický přístup se nicméně stal základním problémem celé mírové iniciativy, od kterého se pak odvíjely problémy další, neboť nijak nereflektoval všechny nuance izraelsko-palestinského konfliktu, ani konkrétní motivace jeho aktérů a byl silně nevyvážený ve prospěch Izraele.

Když George W. Bush 24. června 2002 oznámil svůj záměr iniciovat mírový proces, plně tento přístup aplikoval. Ve svém projevu vyzval Palestince ke změně vedení, což sice vzhledem k Arafatově roli v druhé intifádě a k jeho odmítání izraelských nabídek během Clintonových mírových snah dávalo částečně smysl, nicméně to zároveň pomíjelo Arafatovu pozici mezi Palestinci a jeho roli v izraelsko-palestinském konfliktu. Palestinská samospráva pak sice v důsledku této výzvy jmenovala svým premiérem Mahmúda Abbáse, nicméně Arafat nadále zůstal prezidentem a pravomoci nezbytné pro úspěšné splnění požadavků mírového plánu Road map for peace zůstaly v jeho rukou. Ten pak v důsledku těchto problematických vztahů s Bushem a naprosto odlišné představě o vyřešení izraelsko-palestinského konfliktu neměl důvod Bushovu mírovou iniciativu podporovat. Jádro Bushova projevu, který kladl důraz na kompletní ukončení palestinského terorismu a zavedení demokracie, se pak přeneslo do vzniklého mírového plánu Road map for peace, který pak byl jen obtížně splnitelný a nereflektoval dané podmínky konfliktu. Po Palestincích vyžadoval rozsáhlé demokratické institucionální změny a ukončení teroristických akcí, nicméně jejich odměnou měl být pouze provizorní stát ve druhé fázi plánu, který už Palestinci ve formě Palestinské samosprávy měli, a plnohodnotný stát až ve fázi třetí, která měla začít až dva roky po fázi první. Vzniku státu měla pak samozřejmě opět předcházet konkrétní jednání o finálním statusu, která byla kamenem úrazu všech předchozích mírových jednání. Bylo navíc zřejmé, že Izrael v čele s pravicovým Arielem Šaronem nebude chtít do této fáze dospět, ani příliš plnit své požadavky, jako bylo vyklizení nově vzniklých osad a zastavení růstu těch stávajících. Neuvedení poslušnosti

plnění jednotlivých požadavků oběma stranami pak Šaronovi umožňovalo vyhýbat se jejich plnění, neboť je podmiňoval zastavením palestinského teroru, v čemž měl plnou Bushovu podporu.

Ztroskotání mírového procesu v září 2003 hned po jeho zahájení v červnu tak logicky musí být aspoň z části připsáno konkrétním aktérům z Izraele a Palestinské samosprávy, jako byl Ariel Šaron, Jásir Arafat nebo palestinské teroristické skupiny v čele s Hamásem, kteří se stavěli proti požadavkům Road map. Vzhledem ke snahám Mahmúda Abbáse požadavky Road skutečně plnit tak lze usuzovat, že plán skutečně splnitelný byl, pokud by v mocenských pozicích obou stran stáli představitelé ochotní plán plnit. Zároveň lze i říci, že vzhledem k pozdější ochotě obou stran jednat hrálo podstatnou roli probíhající násilí druhé intifády, které na přelomu roku 2004 a 2005 utichlo. Nicméně právě tyto problémy měl reflektovat a řešit Bushem inspirovaný a prosazovaný mírový plán Road map for peace. Přinejmenším pak jeho mezery mohla doplňovat aktivita a větší angažovanost Bushovy administrativy ve své vlastní mírové iniciativě, která nicméně po celou dobu Bushova mandátu nepřišla.

Její jediná výrazná snaha o obnovení mírového procesu přišla až rok před koncem Bushova mandátu v listopadu 2007, kdy v Gaze vládlo hnutí Hamás, které se k moci legálně dostalo právě v důsledku Bushem prosazovaných demokratických parlamentních voleb v roce 2006. Tentokrát už skutečná mírová jednání vznikla v důsledku listopadové konference v Annapolis pak samozřejmě zkrátila Olmertova korupční aféra. A je opět otázkou proč Mahmúd Abbás odmítnul přijmout Olmertovu nabídku, která se opět značně přiblížila palestinským požadavkům a překonala nabídky z průběhu Clintonova mírového procesu. Udávané výpovědi Ehuda Olmerta a Mahmúda Abbáse však opět naznačují, že chyběla právě iniciativa Bushovy administrativy, která mohla aspoň na poslední chvíli přijít s kompromisním návrhem, který by obě strany mohly přijmout. Obecně pak právě řešením mohlo být mnohem včasější obnovení mírového procesu, čímž by izraelská i palestinská strana získaly více času na mírové jednání, ke kterému byly přinejmenším od nástupu Abbáse a Olmerta ochotné, a k mírové smlouvě skutečně dospět.

Jakkoliv je tedy evidentní, že za selhání Bushovy mírové iniciativy mohli konkrétní aktéři na izraelské a palestinské straně a jejich motivace vzniklé i v důsledku neúspěchu předchozích Clintonových mírových snah, klíčovou roli hrál přístup Bushovy administrativy k celému izraelsko-palestinskému konfliktu a jeho aktérům, který byl

ovlivněný jeho ideologickým pohledem na celou problematiku a nereflektoval konkrétní dynamiku izraelsko-palestinského konfliktu. Od tohoto pohledu se pak odvíjel i Bushem prosazovaný mírový plán Road map for peace, který byl pro obě strany konfliktu při daných podmínkách jen obtížně splnitelný.

Summary

This bachelor thesis dealt with George W. Bush's peace efforts in the Israeli-Palestinian conflict during his two presidential terms and how the actors of the Israeli-Palestinian conflict reacted to them. The goal of this thesis was to find particular causes of the failure of these peace efforts. To reach its goal the thesis used foreign policy analysis as a methodology. The Bush's peace initiative was largely influenced by the events of 11th of September which led to Bush changing his worldview and his foreign policy priorities. As Bush needed support of the Arab world in his proclaimed war against terrorism, he started to engage in the Israeli-Palestinian conflict which was affected by second intifada and was still important for the Arab states. His engagement was therefore really pragmatic and his view on the conflict was ideological, influenced by his view on terrorism and democracy, which made him overlook many of the nuances of the Israeli-Palestinian conflict. This attitude then quite logically projected in his relations towards the main representatives of Israel and Palestinian Authority and also in the way how he wanted to solve the whole conflict and became the cornerstone of the failure of his initiated peace process. As a tool for the solving of the Israeli-Palestinian conflict, Bush adopted a peace plan called Road map for peace, which was, despite being put together also by the UN, the EU and Russia, largely inspired by Bush's worldview. The peace plan therefore emphasized on Palestinian ending of terrorism and adoption of democracy which was supposed to solve most of its problems which so far prevented the creation of the Palestinian state. The plan, however, had quite small requirements for the Israelis and was strongly demotivational for the Palestinians. Given Bush's great relations with Israeli prime minister Ariel Sharon and on the other hand bad attitude towards the president of the Palestinian Autonomy Yasir Arafat caused by the fact that Israel was fighting against terrorism just like the US and Arafat was deemed as a supporter of terrorism, none of the representatives wanted to implement the peace plan and the peace process collapsed shortly after it started. After the failure, none of the actors of the conflict really wanted to get back to it and the Bush's administrative didn't put any pressure on them and rather focused on its true foreign policy priorities. Only the rise of Hamas, the terrorist movement, made Bush get back to the peace process and restart it at the end of 2007, however, it was too late as Bush had only one year left in the office. Even though both the Israeli and the Palestinian side came close to the agreement, Bush's administrative did not come with any compromise to bridge the gaps

and the process failed again.

Použitá literatura

Primární zdroje

___ „194 (III). Palestine -- Progress Report of the United Nations Mediator“, General Assembly of the UN,
<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/C758572B78D1CD0085256BCF0077E51A>
(staženo 30. 4. 2020).

___ „3236 (XXIX). Question of Palestine“, General Assembly of the UN.
<https://web.archive.org/web/20110925214133/http://domino.un.org:80/UNISPAL.NSF/0/025974039acfb171852560de00548bbe> (staženo 30. 4. 2020).

Bush, George W. (2007) „Joint Understanding Read by President Bush at Annapolis Conference“, Office of the Press Secretary, The White House Archives,
<https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2007/11/20071127.html>
(staženo 30. 4. 2020).

Bush, George W. (2003) „A Performance-Based Roadmap to a Permanent Two-State Solution to the Israeli-Palestinian Conflict“ Knesset,
http://www.knesset.gov.il/process/asp/event_frame.asp?id=53 (staženo 5. 2. 2020).

Bush, George W. (2002) „President Bush Calls for New Palestinian Leadership“, Office of the Press Secretary, The White House Archives <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020624-3.html> (staženo 10. 2. 2020).

Clinton, W. J. (2000) „Sharm el-Sheikh Summit Concluding Statement by President Clinton“ UNISPAL,
<http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/46B79961630ECA3F85256E3700653CBF> (staženo 21. 6. 2014).

___ „Sharon, Abbas Declare An End To Hostilities“ Jewish Virtual Library,
<https://www.jewishvirtuallibrary.org/sharon-abbas-declare-an-end-to-hostilities> (staženo 25. 4. 2020).

Šaron, Ariel (2001) „Statement by Israeli Prime Minister Ariel Sharon“, Israel Ministry of Foreign Affairs,

<https://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2001/Pages/Statement%20by%20Israeli%20PM%20Ariel%20Sharon%20-%204-Oct-2001.aspx> (staženo 5. 5. 2020).

___ „Visits By Foreign Leaders of Israel“, Office of the Historian, The US Department of State <https://history.state.gov/departmenthistory/visits/israel> (staženo 24. 4. 2020).

Sekundární zdroje

Knižní zdroje

Abrams, Elliott, *Tested by Zion: The Bush Administration and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013).

Buckley, Mary a Singh Robert, *The Bush Doctrine and the War on Terrorism: Global Responses, Global Consequences* (London: Routledge, 2006).

Čejka, Marek, *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal, 2015).

Daalder, Ivo H. a Lindsay, James M., *America Unbound: The Bush Revolution in Foreign Policy* (Hoboken: Wiley, 2005).

Krupp, Michael, *Dějiny státu Izrael, od založení do dneška, 1948-2013* (Praha: Vyšehrad, 2013).

Kurtzer, Daniel, *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* (Ithaca: Cornell University Press, 2013).

Mearsheimer, John J. a Walt, Stephen M., *The Israel lobby and U.S. foreign policy* (New York: Farrar, Straus and Giroux, 2008).

Peleg, Ilan, *The Legacy of George W. Bush's Foreign Policy* (Boulder: Westview Press, 2009).

Schlaim, Avi, *Israel and Palestine: reappraisals, revisions, refutations* (London: Verso, 2009).

Shlomo, Ben-Ami, *Scars of War, Wounds of Peace: The Israeli-Arab Tragedy* (Oxford: Oxford University Press, USA. 2006).

Zoughbie, Daniel, *Indecision Points: George W. Bush and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge, MA: The MIT Press, 2014).

Akademické články

Arnaud, Marek „The Israeli-Palestinian conflict: is there a way out?“ *Australian Journal of International Affairs* 57, č. 2 (červenec 2003): 243-251, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10357710301739> (staženo 7. 2. 2020).

Barnea, Nahum a Kastner, Ariel, „Backchannel: Bush, Sharon and The Uses of Unilateralism“, *The Saban Center for Middle East Policy at The Brookings Institution* č. 2 (2006): 26, <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/20061201-1.pdf> (staženo 13. 11. 2019).

Cohen-Almagor, Raphael, „The Failed Palestinian– Israeli Peace Process 1993–2011: an Israeli Perspective“ *Israel Affairs* 18 č. 4 (Říjen 2012): 563-576, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13537121.2012.717389> (staženo 4. 2. 2020).

Freedman, Robert O., „The Bush Administration and the Israeli– Palestinian Conflict: A Preliminary Evaluation“ *American Foreign Policy Interests* 25, č. 6 (2003): 505-511, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/725540741?journalCode=uafp20> (staženo 1. 5. 2020).

Hoder, Lukáš a Suchý, Petr, „Bushova Doktrína na Blízkém Východě, Zahraniční Politika USA vůči Blízkému Východu v Období Administrativy George W. Bushe“, *Obrana a Strategie* 11, č. 1 (2011): 69-85, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=189212> (staženo 6. 2. 2020).

Hovdenak, Are, „Middle East: More Need for Traffic Police than Road Maps“, *Security*

Dialogue 34, č. 4 (prosinec 2003): 503-506, <https://www.jstor.org/stable/26298276> (staženo 14. 4. 2020).

Chafee, Lincoln, „President Bush's Road Map to Middle East Peace: A Promise Unfulfilled“, *Brown Journal of World Affairs* 14, č. 1 (podzim/zima 2007): 211-220, <https://www.jstor.org/stable/24590702> (staženo 28. 3. 2020).

Kuttab, Daoud, „Between the Lines: Road Map to Nowhere?“ *Foreign Policy*, č. 137 (červenec/srpen 2003): 88-89, <https://www.jstor.org/stable/3183701> (staženo 1. 5. 2020).

Mohamad, Husam „President George W. Bush's Legacy on the Israeli-Palestinian “Peace Process”“, *Journal of International and Area Studies* 22, č. 1 (2015): 79-92, https://www.jstor.org/stable/43490281?seq=1#metadata_info_tab_contents (staženo 4. 2. 2020).

Schulze, Kirsten E., „Camp David and the Al-Aqsa Intifada: An Assessment of the State of the Israeli Palestinian Peace Process, July–December 2000“, *Studies in Conflict & Terrorism* 24, č. 3 (2001): 215-233, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100151130298> (staženo 5. 3. 2020).

____ „The Road Map“, *Journal of Palestine Studies* 32, č. 4 (léto 2003): 83-99, <https://www.jstor.org/stable/10.1525/jps.2003.32.4.83> (staženo 2. 5. 2020).

Webové stránky

Bronner, Ethan, „Olmert Memoir Cites Near Deal for Mideast Peace“, *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2011/01/28/world/middleeast/28mideast.html> (staženo 20. 4. 2020).

____ „Convergence Plan“ *The Reut Institute*, <http://www.reut-institute.org/Publication.aspx?PublicationId=338> (staženo 25. 4. 2020).

Macintyre, Donald, „Netanyahu cites secret deal with Bush to justify more settlements“, *Independent* <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/netanyahu-cites-secret-deal-with-bush-to-justify-more-settlements-1695486.html> (staženo 2. 4. 2020).

McGeal, Chris, „Fatah struggles with tainted image“, The Guardian.
<https://www.theguardian.com/world/2006/jan/24/israel> (staženo 26. 4. 2020).

Otterman, Sharon „MIDDLE EAST: The Road Map to Peace“, Council on Foreign Relations <https://www.cfr.org/backgrounder/middle-east-road-map-peace> (staženo 28. 4. 2020).

Stoil, Rebecca Anna, „Rice reveals concessions in 2008 peace talks, JPOST, <https://web.archive.org/web/20111102052746/http://www.jpost.com/DiplomacyAndPolitics/Article.aspx?id=243917> (staženo 28. 4. 2020).

Struck, Doug, „Israel Shelves Plan to Pull Out Of Settlements In West Bank“, The Washington Post, https://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/08/22/AR2006082201088_pf.html (staženo 28. 4. 2020).

Thrall, Nathan, „What Future for Israel“, The New York Review of Books, <https://www.nybooks.com/articles/2013/08/15/what-future-israel/> (staženo 5. 5. 2020).

Teze bakalářské práce

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	Jindřich Přívratský
E-mail:	jindrich.privratsky@gmail.com
Studijní obor:	Mezinárodní teritoriální studia
Semestr a školní rok zahájení práce:	ZS 2019/2020
Semestr a školní rok ukončení práce:	LS 2019/2020
Vedoucí bakalářského semináře:	PhDr. Jan Hornát PhD.
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Sehnálková PhD.
Název práce:	Americká mírová iniciativa v izraelsko-palestinském konfliktu za vlády George W. Bushe, Praha
Charakteristika tématu práce:	Tato bakalářská práce se zabývá problematikou řešení izraelsko-palestinského konfliktu ze strany Spojených států amerických během vlády George W. Bushe. Ten se do konfliktu zapojil převážně z pragmatických důvodů, a navíc ovlivněn událostmi 11. září, což se výrazně podepsalo na jeho pohledu na izraelsko-palestinský konflikt. Ten navíc od selhání mírových jednání v Camp Davidu v roce 2000 definovala druhá intifáda, která přinášela mnoho obětí jak na izraelské, tak i na palestinské straně. Bush proto adoptoval mírový plán nazvaný Road map for peace, na jehož sestavení se podíleli i zástupci EU, OSN a Ruska a který měl ve třech fázích konflikt nejprve de-eskalovat a následně umožnit vznik palestinského státu. Práce má za cíl odhalit příčiny neúspěchu této Bushovy mírové iniciativy.
Zdůvodnění úprav a změn tématu:	Aby mohla práce kompletně vyhodnotit příčiny selhání mírového procesu, zabývá se krátce i mírovými snahami amerického prezidenta Billa Clintona. Jako metodologii jsem nakonec zvolil foreign policy analysis.
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):	Úvod Izraelsko-palestinské vztahy na přelomu 20. a 21. století George W. Bush a jeho zahraničně-politické priority a vztah k izraelsko-palestinskému konfliktu před a po 11. září Bushovy vztahy vůči jednotlivým aktérům Road map for peace Implementace mírového plánu Závěr
Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max 30. hlavních titulů):	Abrams, Elliott, <i>Tested by Zion: The Bush Administration and the Israeli-Palestinian Conflict</i> (Cambridge: Cambridge University Press, 2013). Buckley, Mary a Singh Robert, <i>The Bush Doctrine and the War on Terrorism: Global Responses,</i>

Global Consequences (London: Routledge, 2006).

Čejka, Marek, *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal, 2015).

Daalder, Ivo H. a Lindsay, James M., *America Unbound: The Bush Revolution in Foreign Policy* (Hoboken: Wiley, 2005).

Krupp, Michael, *Dějiny státu Izrael, od založení do dneška, 1948-2013* (Praha: Vyšehrad, 2013).

Kurtzer, Daniel, *The Peace Puzzle: America's Quest for Arab-Israeli Peace, 1989–2011* (Ithaca: Cornell University Press, 2013).

Mearsheimer, John J. a Walt, Stephen M., *The Israel lobby and U.S. foreign policy* (New York: Farrar, Straus and Giroux, 2008).

Peleg, Ilan, *The Legacy of George W. Bush's Foreign Policy* (Boulder: Westview Press, 2009).

Schlaim, Avi, *Israel and Palestine: reappraisals, revisions, refutations* (London: Verso, 2009).

Shlomo, Ben-Ami, *Scars of War, Wounds of Peace: The Israeli-Arab Tragedy* (Oxford: Oxford University Press, USA, 2006).

Zoughbie, Daniel, *Indecision Points: George W. Bush and the Israeli-Palestinian Conflict* (Cambridge, MA: The MIT Press, 2014).

Bush, George W. (2003) „A Performance-Based Roadmap to a Permanent Two-State Solution to the Israeli-Palestinian Conflict“ Knesset, http://www.knesset.gov.il/process/asp/event_frame.asp?id=53 (staženo 5. 2. 2020).

Hovdenak, Are, „Middle East: More Need for Traffic Police than Road Maps“, *Security Dialogue* 34, č. 4 (prosinec 2003): 503-506, <https://www.jstor.org/stable/26298276> (staženo 14. 4. 2020).

Chafee, Lincoln, „President Bush's Road Map to Middle East Peace: A Promise Unfulfilled“, *Brown Journal of World Affairs* 14, č. 1 (podzim/zima 2007): 211-220, <https://www.jstor.org/stable/24590702> (staženo 28. 3. 2020).

Podpis studenta a datum

Jindřich Přívratský, 21. 5. 2020

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		